

Центральноукраїнський національний технічний університет
Економічний факультет
Кафедра міжнародних економічних відносин та іноземних мов

«Допущено до захисту»
Зав. кафедрою МЕВтаІМ
д.е.н., професор

_____ Іван МИЦЕНКО
« ____ » _____ 2026 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти
на тему
«ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНОЇ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

Виконав здобувач вищої освіти
4 курсу, групи МЕВ-22
ОПП «Міжнародні економічні
відносини»
спеціальності 292 «Міжнародні
економічні відносини»

_____ Удовицький О.В.
« ____ » _____ 2026 р.

Керівник роботи:

к.е.н., доцент

_____ Дар'я НАСИПАЙКО
« ____ » _____ 2026 р.

Рецензент: к.е.н., доцент, доцент
кафедри фінансів, банківської
справи та страхування ЦНТУ

_____ Наталія ГАВРИЛОВА

Центральноукраїнський національний технічний університет
 Факультет економічний
 Кафедра Міжнародних економічних відносин та іноземних мов
 Рівень вищої освіти Бакалавр
 Галузь знань 29 «Міжнародні відносини»
 Спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»
 Освітньо-професійна програма «Міжнародні економічні відносини»

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Завідувач кафедри
 _____ Іван МИЦЕНКО
 «_____» _____ 2026 року

**ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
 ЗА ПЕРШИМ (БАКАЛАВРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ
 ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Удовицького Олександра Вікторовича
 (прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи

Особливості міжнародної інноваційно-інвестиційної діяльності

2. Керівник роботи

Насипайко Дар'я Сергіївна, к.е.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

3. Строк подання роботи до захисту _____

4. Мета та завдання кваліфікаційної роботи

Метою роботи є аналіз сучасного стану та визначення перспектив розвитку інноваційно-інвестиційної взаємодії між Україною та Європейським Союзом.
Завдання: дослідити теоретичні основи інноваційно-інвестиційного співробітництва; оцінити поточний стан, структуру та тенденції іноземних інвестицій в Україні; проаналізувати напрями вдосконалення співпраці між Україною та ЄС у сфері інновацій та інвестицій і на цій основі сформулювати відповідні рекомендації щодо її активізації.

5. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Розділ 1	доцент Насипайко Д.С.		
Розділ 2	доцент Насипайко Д.С.		
Розділ 3	доцент Насипайко Д.С.		

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір теми і об'єкта дослідження, призначення наукового керівника	02.02.2026-13.02.2026	
2	Розробка завдання на кваліфікаційну роботу, складання календарного плану його виконання	16.02.2026-06.03.2026	
3	Опрацювання навчальної та наукової літератури і складання плану роботи	09.03.2026-10.04.2026	
4	Проведення наукових досліджень, обробка фактичного матеріалу	13.04.2025-08.05.2026	
5	Написання тексту 1-го розділу роботи та подання його на рецензування керівникові	11.05.2026-17.05.2026	
6	Написання тексту 2-го розділу роботи та подання його на рецензування керівникові	18.05.2026-31.05.2026	
7	Написання тексту 3-го розділу роботи та подання його на рецензування керівникові	01.06.2026-07.06.2026	
8	Усунення недоліків, написання остаточного варіанта тексту, оформлення кваліфікаційної роботи	08.06.2026-11.06.2026	
9	Перевірка на плагіат	12.06.2026-16.06.2026	
10	Отримання відгуку наукового керівника	17.06.2026-21.06.2026	
11	Рецензування кваліфікаційної роботи	22.06.2026-25.06.2026	
12	Захист кваліфікаційної роботи на засіданні екзаменаційної комісії		

Дата видачі завдання

« ____ » _____ 2026 року

Підпис керівника

(прізвище та ініціали)

Завдання прийнято до виконання

« ____ » _____ 2026 року

Підпис здобувача

АНОТАЦІЯ

Удовицький О. Особливості міжнародної інноваційно-інвестиційної діяльності. – Кваліфікаційна робота за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» освітньо-професійної програми «Міжнародні економічні відносини». – Центральноукраїнський національний технічний університет Міністерства освіти і науки України. – Кропивницький, 2026.

У першому розділі розкрито теоретичні аспекти інноваційної діяльності, суть і класифікацію іноземних інвестицій та зарубіжний досвід регулювання інвестиційної діяльності.

У другому розділі здійснено аналіз сучасних тенденцій інноваційного розвитку, особливостей інвестиційної поведінки транснаціональних корпорацій та сучасного стану іноземного інвестування в Україні.

У третьому розділі окреслено перспективи розвитку інноваційної діяльності та залучення іноземних інвестицій в економіку України.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, інновації, інноваційна діяльність, інноваційно-інвестиційна діяльність, іноземні інвестиції, інноваційний розвиток.

ABSTRACT

Udovyts'kyi O. Specific Features of International Innovation and Investment Activity. – Qualification thesis for the first (bachelor's) level of higher education in specialty 292 "International Economic Relations" within the educational-professional program "International Economic Relations". – Central Ukrainian National Technical University of the Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kropyvnytskyi, 2026.

The first chapter reveals the theoretical aspects of innovation activity, the essence and classification of foreign investments and foreign experience in regulating investment activity.

The second chapter analyzes modern trends in innovation development, features of investment behavior of transnational corporations and the current state of foreign investment in Ukraine.

The third chapter outlines the prospects for the development of innovation activity and attracting foreign investment to the economy of Ukraine.

Keywords: investment, investment activity, innovation, innovation activity, innovation and investment activity, foreign investment, innovative development.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
 РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ	8
1.1. Теоретичні аспекти інноваційної діяльності	8
1.2. Суть і класифікація іноземних інвестицій	16
1.3. Зарубіжний досвід регулювання інвестиційної діяльності	24
Висновки до розділу 1	36
 РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ІННОВАЦІЙНОЇ ТА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ	38
2.1. Сучасні тенденції інноваційного розвитку	38
2.2. Особливості інвестиційної поведінки транснаціональних корпорацій	43
2.3. Сучасний стан іноземного інвестування в Україні	51
Висновки до розділу 2	57
 РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ТА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	59
3.1. Перспективи розвитку інноваційної діяльності	59
3.2. Перспективи залучення іноземних інвестицій в економіку України	65
Висновки до розділу 3	72
 ВИСНОВКИ	74
 СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	77

ВСТУП

Актуальність теми. Ідея глобалізації протягом останніх тридцяти років посідала провідне місце в обговореннях світової економіки. Цю концепцію досліджували й аналізували представники різних сфер – від політиків і економістів до соціологів та пересічних громадян – у багатьох країнах і різними мовами. Дискусії навколо глобалізації не є тимчасовим явищем, а відображають тривалий і реальний процес, що впливає на майбутній розвиток людства. Україна має значні можливості для залучення іноземного капіталу, проте нині не отримує вагомих інвестиційних надходжень. Дослідження причин цієї ситуації, а також аналіз успішного досвіду інших держав можуть сприяти покращенню інвестиційного середовища та збільшенню обсягів інвестицій.

Метою даної роботи є аналіз сучасного стану та визначення перспектив розвитку інноваційно-інвестиційної взаємодії між Україною та Європейським Союзом.

З урахуванням актуальності теми та поставленої мети визначено такі завдання дослідження:

- дослідити теоретичні основи інноваційно-інвестиційного співробітництва;
- оцінити поточний стан, структуру та тенденції іноземних інвестицій в Україні;
- проаналізувати напрями вдосконалення співпраці між Україною та ЄС у сфері інновацій та інвестицій і на цій основі сформулювати відповідні рекомендації щодо її активізації.

Об'єктом дослідження є проблеми залучення іноземних інвестицій в умовах геополітичних трансформацій світового ринку.

Предметом дослідження виступає процес визначення пріоритетних напрямів співпраці в інноваційно-інвестиційній сфері.

У процесі написання кваліфікаційної роботи було застосовано комплекс загальнонаукових і спеціальних *методів дослідження*. Зокрема, монографічний метод використано для розкриття сутності понять «інноваційна діяльність», «інвестиційна діяльність», визначення їх змісту та класифікації іноземних інвестицій. Логічний, системний і комплексний підходи дали змогу здійснити ґрунтовний аналіз інвестиційної діяльності. Методи економіко-статистичного аналізу, зокрема аналіз і синтез, застосовано для деталізації об'єкта дослідження шляхом виокремлення його основних складових. Метод порівняння використано для оцінки міжнародного інвестування та інвестиційної поведінки в Україні. Графічні методи дали змогу наочно представити та узагальнити статистичні дані щодо міжнародного інвестування й інвестиційної активності в Україні. Також було застосовано метод узагальнення, який дав можливість сформулювати висновки за результатами проведеного дослідження.

Теоретичне значення одержаних результатів полягає у поглибленні наукових знань щодо сутності, механізмів та сучасних тенденцій розвитку міжнародної інноваційно-інвестиційної діяльності. Результати дослідження також можуть бути використані у навчальному процесі під час викладання дисциплін, на кшталт «Міжнародні економічні відносини», «Економіка підприємства та інноваційна діяльність» тощо.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох основних розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Робота викладена на 81 сторінці, її положення проілюстровані 2 таблицями та 8 рисунками. Список використаних джерел налічує 63 найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

1.1. Теоретичні аспекти інноваційної діяльності

В сучасному світі, що характеризується жорсткою глобальною конкуренцією, стрімким розвитком технологій і масштабною цифровою трансформацією, інноваційна діяльність стала визначальним чинником економічного зростання, підвищення ефективності бізнесу і забезпечення сталого розвитку. Саме інновації формують додану вартість, створюють конкурентні переваги, відкривають нові ринкові можливості та сприяють трансформації бізнес-моделей у різних сферах економіки. Особливо вагомим чинником інноваційної діяльності є для міжнародних компаній, які працюють в мультикультурній сфері із різними ресурсними платформами і володіють доступом до глобальних потоків знань та технологій.

Поняття «інновація» має латинське походження (*innovatio*) і означає оновлення або зміну. У наукових дослідженнях і практиці існує значна кількість підходів до його тлумачення. Одне з класичних визначень запропонував австрійський економіст Йозеф Шумпетер, котрий трактував інновацію як нову комбінацію виробничих факторів, що веде до появи нових продуктів, технологій, джерел сировини або організаційних форм. У більш сучасних дослідженнях інновації трактуються як результат творчої роботи, направленої на формування або покращення товарів, послуг або організаційних структур, які забезпечують економічну вигоду чи соціальний ефект [2].

Згідно з підходом Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), інноваційна діяльність охоплює весь комплекс наукових, технологічних, організаційних, фінансових і комерційних дій, які призводять до впровадження інновацій. Це не тільки пропозиції нових ідей, але й їх

практичне втілення у вигляді продуктів, послуг чи процесів, що використовуються у господарській діяльності. В даному аспекті інноваційна діяльність – «складний багаторівневий процес, що охоплює фундаментальні і прикладні дослідження, дослідно-конструкторські роботи, випробування, виробництво, маркетингове просування та комерціалізацію результатів інновацій» [3].

Існує кілька підходів до класифікації інновацій. Одним із найпоширеніших є поділ відповідно до об'єкту інновацій. В рамках цього підходу виділяють:

- продуктові інновації, які означають створення нових товарів та послуг чи істотне вдосконалення існуючих. Як приклад можна навести новітні покоління смартфонів, сучасні вакцини або екологічно чисті продукти харчування. Такі інновації дають змогу підприємствам диференціювати продукцію, розширювати ринкову частку та збільшувати прибутки;

- процесні інновації, які пов'язані з удосконаленням виробничих методів, логістики та інших внутрішніх процесів. Це може бути впровадження роботизованих виробничих ліній, автоматизація складських операцій або використання цифрових систем управління якістю. Їх головна мета – зниження витрат, підвищення ефективності та раціональне використання ресурсів;

- організаційні інновації, що стосуються змін у системі управління, бізнес-процесах, корпоративній культурі або способах ведення бізнесу. Сюди можна віднести впровадження гнучких підходів управління (Agile, Scrum), децентралізацію прийняття рішень або застосування платформених моделей у сфері електронної комерції. Такі інновації підвищують адаптивність компаній, покращують комунікації та сприяють залученості персоналу;

- маркетингові інновації, які включають нові підходи до просування, збуту, дизайну упаковки та позиціонування продукції. Наприклад, використання персоналізованої реклами на основі великих даних, співпраця з

інфлюенсерами або застосування доповненої реальності у маркетингових кампаніях. Це дозволяє точніше взаємодіяти з цільовою аудиторією, підвищувати впізнаваність бренду та формувати лояльність клієнтів.

Крім того, інновації поділяють за рівнем новизни на радикальні та інкрементальні. Радикальні інновації призводять до кардинальних змін технологічних укладів або створення нових ринків, однак супроводжуються високим рівнем ризику. Інкрементальні інновації, навпаки, передбачають поступове вдосконалення вже існуючих продуктів чи процесів і є більш поширеними, забезпечуючи стабільне підвищення конкурентоспроможності.

Важливим є також розмежування закритих і відкритих інновацій. У межах закритої моделі компанія самостійно здійснює весь цикл – від генерування ідей до їх комерціалізації. Натомість концепція відкритих інновацій, запропонована Генрі Чесброу, передбачає активне використання зовнішніх джерел знань, таких як університети, наукові установи, стартапи, клієнти та постачальники. Сьогодні міжнародні компанії все частіше застосовують відкриту модель, оскільки вона дозволяє скорочувати витрати, прискорювати інноваційні процеси та підвищувати гнучкість [4].

Окрему роль відіграють соціальні інновації, які спрямовані не лише на отримання економічної вигоди, а й на вирішення суспільно важливих проблем. Це можуть бути інноваційні рішення у сферах охорони здоров'я, освіти, екології чи енергозбереження. У контексті сталого розвитку їх значення постійно зростає.

З точки зору етапів інноваційного процесу можна виокремити такі основні стадії:

1. Генерування ідей – формування нових концепцій із потенційною комерційною або соціальною цінністю.
2. Оцінювання та відбір – оцінка доцільності, ресурсних можливостей і відповідності стратегічним цілям компанії.
3. Науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи – розробка технічних рішень і технологій.

4. Тестування та пілотування – перевірка інновацій в реальних чи змодельованих умовах.

5. Впровадження та виробництво – масштабування і інтеграція інновацій у діяльність компанії.

6. Комерціалізація – вихід на ринок, просування, продаж та обслуговування продукту.

7. Аналіз результатів дослідження – визначення досягнутого економічного, соціального та екологічного ефекту.

У міжнародному бізнесі інноваційна діяльність характеризується своєю специфікою. Вона дає можливість підприємствам ефективно адаптуватися до різних регіональних ринків, генерувати світові бренди, укріплювати партнерські зв'язки з науковими організаціями і стартапами в різних країнах. Великі транснаціональні корпорації створюють інноваційні центри, глобальні дослідницькі хаби, беруть участь у міжнародних проєктах і активно використовують механізми захисту інтелектуальної власності [5].

Інноваційна діяльність взаємопов'язана з такими категоріями, як інноваційна культура, інноваційна спроможність, інноваційна стратегія. Інноваційна культура включає комплекс цінностей, поведінкових норм і внутрішнього середовища, що стимулює творчість, відкритість до нового та готовність до ризику. Інноваційна спроможність характеризує здатність організації створювати, впроваджувати та раціонально використовувати інновації. Інноваційна стратегія формує обсяги інвестицій, основні напрями розвитку і партнерські взаємодії.

Водночас інноваційна діяльність є вагомим засобом втілення теорії сталого розвитку, що поєднує соціальні, економічні і екологічні цілі. Велика частина сучасних інновацій, особливо у сферах відновлюваної енергетики, циркулярної економіки та екологічно чистих технологій, спрямована не тільки на одержання прибутку, а й на збереження довкілля, поліпшення якості життя і подолання глобальних викликів, на кшталт зміни клімату або виснаження природних ресурсів.

Таким чином, слід відмітити, інноваційна діяльність – складний, багатовимірний та стратегічно важливий процес на мікро- та макрорівні. На світовому рівні її значення зростає, оскільки вона сприяє підвищенню ефективності бізнесу, розвитку глобального співробітництва, обміну знаннями і впровадженню передових практик. Комплексний підхід до розвитку інновацій в поєднанні з ефективним менеджментом та державною підтримкою є ключем до довготермінового успіху міжнародних компаній на світовому ринку.

Інноваційна діяльність транснаціональних корпорацій характеризується комплексним, багатогранним характером та має значні відмінності від інноваційних процесів в національних підприємствах. Вона здійснюється під впливом глобального середовища, сильної конкуренції, різноманітності ринків і необхідності швидко реагувати на технологічні зміни. Транснаціональні корпорації сьогодні виступають головними рушіями інноваційного розвитку. Оскільки міжнародні компанії володіють значними фінансовими ресурсами, широким доступом до знань, потужним кадровим потенціалом і виходом на світові ринки збуту, вони найчастіше стають провідними суб'єктами інноваційного розвитку.

Ключовою відмінністю інноваційної діяльності транснаціональних компаній є її глобальний характер. Інновації в таких структурах не лише створюються, а й пристосовуються і вводяться одномоментно в багатьох країнах із врахуванням місцевих умов, специфіки споживчого попиту і рівня розвитку технологій. Так, корпорація «Procter & Gamble» має більше 20 дослідницьких центрів у різних частинах світу, що дає їй змогу розробляти продукти, пристосовані до культурних, соціальних і кліматичних особливостей конкретних регіонів.

Ще однією визначальною рисою виступає розподілена модель науково-дослідної та дослідно-конструкторської діяльності (R&D), (рис. 1.1), [6]. Якщо локальні компанії зазвичай концентрують інноваційну активність на території одної країни, то транснаціональні корпорації розміщують R&D-

підрозділи в різних країнах світу. Такий підхід дозволяє ефективно задіювати місцеві знання, запрошувати кваліфікованих спеціалістів, зменшувати витрати та підтримувати безперервність інноваційного циклу.

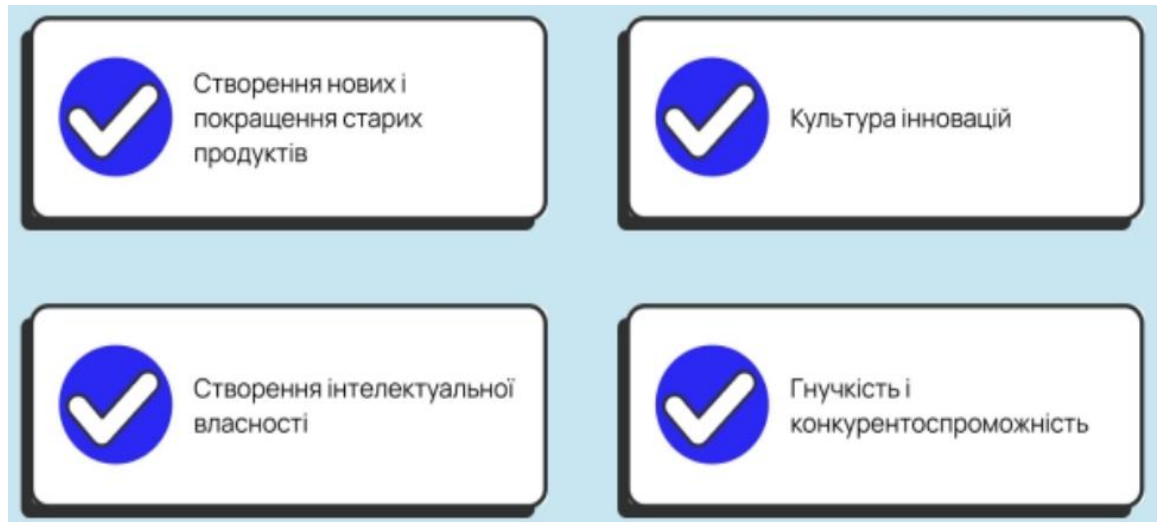

Рис. 1.1. У чому полягає цінність рішень R&D

Примітка: за даними [6].

Зокрема, IBM реалізує модель «globally integrated enterprise», за якою інженерні підрозділи и в США, Ізраїлі, Індії і Японії працюють як єдина взаємопов'язана система.

Важливою ознакою інноваційної діяльності транснаціональних компаній є також тісний зв'язок із зовнішніми партнерами. Такі компанії активно застосовують модель відкритих інновацій, співпрацюючи із університетами, самостійними дослідниками, стартапами, науковими закладами, а іноді навіть із конкурентами. Подібний формат співпраці сприяє оперативному обміну знаннями, спільному створенню нових продуктів і скороченню строків виходу інновацій на ринок. Так, компанія «Intel» тісно співпрацює із багатьма технічними університетами, проводячи спільні дослідження у сфері напівпровідникових технологій.

Суттєве значення має й адаптаційна інновація, тобто спроможність міжнародного підприємства адаптувати вже розроблені технології, товари, продукцію до умов певного внутрішнього ринку. Так, автомобільні корпорації, зокрема Toyota чи Hyundai, змінюють комплектацію

автомобільних засобів, паливні системи або інтерфейси управління залежно від країни, де відрізняються якість пального, клімат або поведінка споживачів. Такий процес потребує не тільки технічних модернізацій, але й повного розуміння місцевих особливостей, що робить інноваційну діяльність ще складнішою [7].

Характерною рисою інноваційної діяльності транснаціональних компаній є також високий ступінь стандартизації інноваційних процесів. З метою досягнення максимальної ефективності компанії формують внутрішні системи менеджменту інновацій, що стандартизують процеси розробки та відбору ідей, оцінювання ризиків, розподілу фінансування, супроводу проєктів і комерціалізації результатів. У практиці широко застосовуються такі підходи, як stage-gate, agile-інновації та інтегроване портфельне управління.

Також вагомою ознакою є потужний інвестиційний потенціал. Транснаціональні корпорації в змозі інвестувати в інновації мільярди доларів, що дає їм можливість виробляти інноваційну продукцію і забезпечувати довгострокові конкурентні переваги. Масштабне фінансування забезпечує не лише підтримання постійного інноваційного потоку, але й реалізацію складних, ризикованих і довгострокових проєктів, які часто є недосяжними для малих та середніх підприємств.

Особливе значення в інноваційній діяльності транснаціональних корпорацій має цифровізація. Потужні глобальні корпорації найчастіше першими інтегрують такі технології, як Інтернет речей (IoT), великі дані (Big Data), штучний інтелект (AI), блокчейн і автоматизовані виробничі системи. Завдяки цьому вони отримують додаткові можливості для оптимізації бізнес-процесів, глибшого аналізу ринку, підвищення продуктивності та створення нових цифрових продуктів і сервісів.

Не менш важливою характеристикою є глобальна система управління, що здійснює координацію інноваційної діяльності між підрозділами, розташованими в різних державах. Для цього підприємства застосовують

методи стратегічного планування, утворюють крос-функціональні команди, використовують цифрові платформи для обміну ідеями, внутрішні корпоративні інкубатори та спеціальні інноваційні портали. Водночас надзвичайно велике значення має корпоративна культура, зорієнтована на сприяння новаторству, толерантність до помилок та стимулювання творчого підходу серед працівників.

Окрім технологічних нововведень, транснаціональні корпорації активно користуються ще й організаційними і маркетинговими інноваціями. Йдеться, зокрема, про формування нових бізнес-моделей, наприклад перехід від традиційного продажу до моделі підписки, розвиток інновацій у сфері сервісного обслуговування, таких як self-service чи віртуальні консультанти, а також оновлення управлінських підходів, включаючи дистанційне керування командами або гнучкий графік роботи. Такі трансформації дають можливість оперативно відповідати на зміни ринку, посилювати лояльність клієнтів та водночас оптимізувати витрати.

Разом із тим інноваційна діяльність міжнародних компаній супроводжується низкою серйозних викликів.

Для вирішення проблем міжнародні компанії застосовують спеціалізовані стратегії управління інноваціями. Так, вони відкривають інноваційні хаби в країнах з найбільш сприятливим середовищем для розвитку нововведень, таких як Сінгапур, Ізраїль або Ірландія, створюють глобальні краудсорсингові платформи, укладають стратегічні альянси з локальними підприємствами, а також реалізують політику сталої інновації, яка орієнтована не лише на прибутковість, а й на екологічну та соціальну відповідальність [8].

У сучасних умовах міжнародні компанії дедалі більше переходять від ролі інноваційних лідерів до ролі архітекторів глобальних інноваційних екосистем. Вони поєднують у єдиний ланцюг академічну науку, приватний бізнес, громадянське суспільство, венчурний капітал і державні інституції. Така взаємодія забезпечує синергію знань, інвестиційних ресурсів і

практичного досвіду, а також суттєво прискорює впровадження інновацій на глобальному рівні [9].

1.2. Суть і класифікація іноземних інвестицій

Іноземні інвестиції представляють собою вкладення капіталу, які здійснюються юридичними або фізичними особами однієї держави в підприємства, проекти чи активи іншої країни. Їх сутність полягає у функціонуванні як важливого джерела фінансових ресурсів, що сприяє економічному зростанню, розвитку господарських систем і передачі технологій між державами. Такий вид інвестування охоплює різні форми, зокрема прямі інвестиції, портфельні вкладення та інші способи розміщення капіталу, кожен із яких має власні характеристики та переваги. Загалом іноземні інвестиції відображають процес переміщення капіталу між країнами для одержання прибутку або встановлення контролю над активами за кордоном. Вони можуть здійснюватися як компаніями, так і приватними інвесторами чи державними структурами [11].

Сутнісна характеристика іноземних інвестицій полягає у їхньому значному впливі на розвиток економіки, стимулюванні технологічного обміну, створенні робочих місць і підвищенні рівня життя населення. Вони виступають джерелом капіталу, що забезпечує відкритість економіки, сприяє диверсифікації виробництва і підвищенню конкурентоспроможності національних економік.

Поняття «іноземні інвестиції» як економічна категорія тривалий час привертає увагу науковців і має різні трактування в науковій літературі. Так, В. Г. Федоренко та В. Б. Захожай розглядають іноземні інвестиції як сукупність різних цінностей, вкладених у об'єкти інвестиційної діяльності на території інших держав [12].

Водночас доцільно уточнювати мету таких вкладень. Зазвичай, визначають їх як майнові та інтелектуальні цінності, що інвестуються

іноземними суб'єктами з метою одержання прибутку. Але інвестиційна діяльність може мати й інші цілі, пов'язані не лише з отриманням прибутку, а й із забезпеченням стабільного функціонування економіки.

У зв'язку з цим найбільш прийнятним вважається визначення, закріплене у Законі України «Про режим іноземного інвестування» (ст.1), [13].

Професор В. М. Коссак наголошує, що використання категорії «цінності» є недостатньо точним, оскільки вона охоплює надто широкий перелік об'єктів, не всі з яких безпосередньо пов'язані з інвестуванням. Він наголошує на використанні більш конкретних понять, таких як цінні папери, грошові кошти, майнові права [14].

Узагальнення результатів аналізу наукових джерел дозволяє визначити іноземні інвестиції як вкладення грошових ресурсів, цінних паперів, майна, майнових прав та об'єктів інтелектуальної власності, які здійснюються іноземними інвесторами в об'єкти господарської діяльності з метою одержання прибутку або отримання соціального ефекту.

Відповідно до Закону України «Про режим іноземного інвестування» (ст. 2), класифікація іноземних інвестицій включає різні форми, зокрема іноземну валюту, цінні папери, майнові права, рухоме і нерухоме майно, об'єкти інтелектуальної власності [13]. Чинне законодавство передбачає можливість здійснення іноземних інвестицій в економіку України такими способами:

- участь в заснуванні підприємств спільно з українськими юридичними та фізичними особами або купівля частки в існуючих підприємствах;
- створення підприємств, що цілком належать іноземним інвесторам, їх філій чи інших структурних підрозділів, чи купівля підприємств повністю;
- купівля рухомого і нерухомого майна, в тому числі будівель, житла, транспортних засобів, обладнання й інших активів, через безпосереднє набуття права власності так і за допомогою фінансових інструментів (акцій, облігацій тощо);

- набуття прав на використання землі та природних ресурсів в Україні самостійно або у співпраці з українськими суб'єктами;
- купівля інших майнових прав;
- здійснення підприємницької діяльності на базі договорів про розподіл продукції;
- залучення інших засобів інвестування, які не суперечать законодавству України, у тому числі без створення юридичної особи на базі договорів із вітчизняними суб'єктами господарювання.

Законодавство також визначає аналогічні способи інвестування, підкреслюючи можливість участі іноземних інвесторів у створенні спільних підприємств, придбанні часток у вже існуючих компаніях, заснуванні підприємств із повністю іноземним капіталом, придбанні різних видів майна і майнових прав, здійсненні господарської діяльності на договірних засадах.

Система класифікації іноземних інвестицій включає велику різноманітність критеріїв, що дозволяють впорядкувати їх за різними ознаками, серед яких:

- напрям інвестування та рівень контролю над підприємством (прямі, портфельні та інші види інвестицій);
- тип інвестора (приватні підприємства, державні органи, фізичні особи);
- галузева належність та інші ознаки.

Основними групами є прямі, портфельні й інші інвестиції. Також їх можна розподіляти за джерелами походження, галузями економіки, обсягами вкладень, тривалістю реалізації та рівнем ризику. Прямі інвестиції передбачають встановлення права власності та контролю над активами в іншій державі, тоді як портфельні інвестиції означають участь у капіталі без отримання управлінського впливу (табл. 1.1), [15].

Теоретичні дослідження прямих іноземних інвестицій активно розвиваються з 1960-х років. Згідно з підходами експертів Міжнародного валютного фонду та Організації економічного співробітництва і розвитку,

прямими вважаються інвестиції, що здійснюються за межами держави для збільшення виробництва товарів і послуг, імпорту продукції до країни базування або експорту до третіх країн. Вони характеризуються наявністю управлінського контролю інвестора над підприємством і реалізуються у формі акціонерного капіталу, а також коротко- і довгострокових міжфірмових позик.

Таблиця 1.1

Порівняльний аналіз прямих і портфельних іноземних інвестицій

Спільне	Особливості	
В основі лежить мотив отримання прибутку	Прямі іноземні інвестиції	Портфельні іноземні інвестиції
	Передбачають отримання контролю над підприємством, здійснення підприємницької діяльності	Відбувається лише перелив фінансових ресурсів з метою міжнародної диверсифікації, використання різниці процентних ставок чи відмінностей в оподаткуванні
	Інвестиції в майно, основні й оборотні засоби, ноу-хау, цінні папери тощо	Інвестиції лише в цінні папери
	Носять довготривалий характер і є менш ліквідними	Як правило мають недовготривалий характер і є більш ліквідними
	Разом з капіталом відбувається трансфер технологій менеджменту, технічних та економічних знань	За кордон відпливає лише капітал
	Мета: отримання прибутку на капітал, підприємницького прибутку, прямих і непрямих вигод від контролю над фірмою	Мета: отримання прибутку на капітал
	Передбачають, як правило, вищу рентабельність і ведуть до більш помітного відтоку прибутків з країни-реципієнта	Передбачають нижчу рентабельність
	Справляють безпосередній і довготривалий вплив на економіку приймаючої країни	Не справляють значного й довготривалого впливу на економіку приймаючої країни

Примітка: за даними [15].

Таким чином, ключовою ознакою прямих інвестицій є здійснення підприємницької діяльності.

Разом із тим, для реалізації підприємницької діяльності інвестору необхідно мати відповідний рівень контролю над підприємством. Саме тому

в низці визначень прямих іноземних інвестицій основним критерієм виступає контроль інвестора. Зокрема:

- прямі іноземні інвестиції розглядаються як довготермінові вкладення капіталу за кордон, що здійснюються для отримання прямого впливу на діяльність підприємства, яке функціонує або створюється;
- прямі іноземні інвестиції трактуються як вкладення за межами країни, які передбачають повний або частковий контроль інвестора над підприємством, у яке спрямовано капітал;
- прямі іноземні інвестиції – це вкладення капіталу в підприємства, які функціонують на території однієї держави, але фактично перебувають під контролем резидентів іншої країни.

Відповідно до чинного законодавства України, іноземні інвестиції являються прямими за умови, що питома вага іноземного капіталу у статутному капіталі підприємства (організації) становить не менше ніж 10 %. На основі аналізу наукової літератури можна визначити економічну сутність поняття «прямі іноземні інвестиції» як вкладення іноземних суб'єктів у різні організаційно-правові форми підприємств, у яких питома вага іноземного капіталу сягає або перевищує 10 %, для одержання прибутку або отримання конкретного економічного ефекту.

Згідно з позицією Пересади А. А., портфельні іноземні інвестиції являють собою вкладення коштів в акції іноземних компаній (без набуття контрольного пакета), облігації і інші фінансові інструменти іноземних держав і міжнародних фінансово-кредитних установ з метою отримання додаткового доходу, зокрема завдяки податковим пільгам або коливанням валютних курсів. Дані інвестиції не дають інвестору реального управлінського впливу на об'єкт вкладення [7].

В «Фінансовому словнику» портфельні інвестиції трактуються як вкладення капіталу в акції іноземних компаній без купівлі контрольного пакету, а також у боргові цінні папери іноземних держав і міжнародних організацій [16]. Загалом портфельні інвестиції розглядаються як такі

капіталовкладення, що обмежують права інвестора лише отриманням доходу (дивідендів) та не передбачають контролю над діяльністю іноземних компаній.

Інші форми інвестування можуть включати кредитні операції, використання фінансових деривативів або франчайзингові відносини.

Іноземні інвестиції класифікують за різними ознаками:

1. За формою власності вони поділяються на державні, приватні, інвестиції міжнародних та недержавних організацій, а також змішані.

2. За обсягом вкладень розрізняють малі інвестиції (до 10 тис. доларів), середні (до 100 тис. доларів) і великі (понад 100 тис. доларів).

3. За джерелом фінансування інвестиції поділяються на [17]:

- первинні, коли іноземний інвестор здійснює вкладення вперше в економіку приймаючої країни;

- реінвестиції, коли прибуток, отриманий від діяльності на території країни-реципієнта, спрямовується на подальший розвиток або розширення виробництва.

4. За метою інвестування іноземні вкладення можуть бути:

- спрямовані на досягнення фінансового результату;

- приховані інвестиції;

- так звані «чорні» інвестиції [18].

Іноземні інвестиції також доцільно розглядати з точки зору геополітичної орієнтації: вони можуть бути спрямовані у розвинені країни, країни, що розвиваються, або мати глобальний (інтернаціональний) характер. З позиції підприємницьких цілей інвестиції можуть бути скеровані на встановлення контролю над підприємством і на одержання доступу до інформації про його діяльність.

Приймаючи рішення щодо інвестування та обираючи країну для реалізації інвестиційного проєкту, інвестор, як правило, визначає найбільш пріоритетні галузі для вкладення капіталу. У зв'язку з цим доцільно виділити класифікацію іноземних інвестицій за сферами вкладення [19]:

- агропромисловий сектор;
- легка промисловість;
- лісопромисловий комплекс;
- машинобудівна галузь;
- медична (фармацевтична) промисловість;
- паливно-енергетичний комплекс;
- транспортна інфраструктура;
- сфера зв'язку;
- хімічна та нафтохімічна промисловість;
- соціальна інфраструктура.

Країна-реципієнт повинна забезпечувати іноземним інвесторам належний рівень захисту їхніх прав та законних інтересів, що закріплюється у конституційних нормах, спеціальних законах про іноземні інвестиції та інших нормативно-правових актах. У цьому контексті можна виділити класифікацію іноземних інвестицій за видами державних гарантій [21]:

- гарантії стабільності законодавства;
- гарантії від примусових вилучень майна та протиправних дій органів державної влади чи їх посадових осіб;
- гарантії відшкодування збитків, завданих інвесторам унаслідок дій або бездіяльності державних органів;
- гарантії у разі припинення інвестиційної діяльності;
- гарантії вільного переказу прибутків, отриманих від іноземних інвестицій;
- визначення механізмів вирішення інвестиційних спорів.

Залежно від режиму оподаткування іноземні інвестиції можна поділити на:

1. Інвестиції, що підпадають під загальний режим оподаткування.
2. Інвестиції з пільговим режимом оподаткування, до яких належать:
 - податкові канікули;
 - інвестиційні податкові знижки;

- податковий кредит;
- прискорена амортизація;
- інвестиційні субсидії;
- пільги у сфері непрямого оподаткування, зокрема знижені митні ставки [22].

Також інвестиції класифікують за їхнім цільовим призначенням, наприклад, для розвитку, споживання або придбання активів. Важливим є і географічний аспект, який передбачає поділ на вкладення в розвинені та ті, що розвиваються, країни. Окрім цього, інвестиції диференціюють за сферами застосування, зокрема в енергетиці, інфраструктурі, технологічному секторі чи сільському господарстві.

На сучасному етапі розвитку світової економіки особливої ваги набувають питання активізації інвестиційної діяльності, а також залучення та ефективного використання іноземного капіталу. Більшість держав прагне підвищити свою інвестиційну привабливість і збільшити обсяги надходження іноземних інвестицій в національній економіці.

Для економіки України залучення іноземних інвестицій є важливим чинником стимулювання розвитку та забезпечення ефективного функціонування вітчизняних підприємств.

Необхідність активного залучення зовнішнього капіталу зумовлена скороченням інвестиційної активності національних суб'єктів господарювання, потребою в модернізації виробничих потужностей і ринкової інфраструктури, а також необхідністю впровадження сучасних методів управління в усі сфери економічної діяльності.

Отже, враховуючи важливість іноземних інвестицій для економічного розвитку держави, дослідження їхніх форм, видів і механізмів залучення набуває особливої актуальності.

1.3. Зарубіжний досвід регулювання інвестиційної діяльності

В умовах поглиблення глобалізаційних процесів та зростання економічної нестабільності особливої актуальності набуває дослідження міжнародного досвіду формування і розвитку інвестиційного потенціалу різних держав світу. Для активізації інвестиційної діяльності в Україні вагоме значення має врахування позитивних практик як економічно розвинених країн (США, Великобританія, Ірландія, Китай, Канада, Німеччина), так і постсоціалістичних держав (Угорщина, Польща), де ринкові механізми та економічні процеси демонструють динамічний розвиток.

Узагальнення зарубіжного досвіду розвинених країн дозволяє виокремити ключові напрями стимулювання інвестиційної активності, серед яких:

- податкові стимули;
- амортизаційні інструменти;
- державний захист і підтримка інвестицій;
- заохочення інноваційної діяльності.

З метою залучення фінансових ресурсів значна кількість країн застосовує різноманітні податкові преференції. Найбільш поширеним інструментом податкового стимулювання виступає інвестиційний податковий кредит, що передбачає відстрочення або зменшення податку на прибуток у разі здійснення інвестицій у новітні технології та інноваційні розробки. Розмір такого кредиту визначається як відсоток від обсягу інвестицій і в розвинених країнах коливається від 10–15% (Канада) до 100% (США та Ірландія).

Практика стимулювання інвестиційної активності в окремих країнах має свої особливості.

США :

- застосування скорочених строків амортизації при здійсненні науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт (НДДКР);
- активна підтримка інноваційної діяльності;
- надання 100% інвестиційного податкового кредиту в енергетичному секторі;
- податкові пільги на інвестиції в НДДКР;
- знижки на податок на прибуток у разі зростання інвестицій;
- ефективна система захисту прав інвесторів [23].

Польща:

- надання субсидій на інвестиції у розмірі 50%-100% максимально допустимого рівня державної допомоги в регіоні (табл. 1.2);
- підтримка створення нових робочих місць, фінансування підготовки та навчання працівників [24].

Таблиця 1.2

Стимулювання інноваційної діяльності в Польщі

Види стимулювання	Правила застосування
Витрати на R&D	Всі витрати, понесені в R&D можуть бути встановлені на 100%. Період амортизації знижується за виконанні R&D від 36 до 12 місяців.
Податкові стимули для R&D	R&D може створювати інноваційний фонд. Фонд надходить з щомісячних платежів в розмірі 20% від виручки. R&D також можуть отримати вигоду від звільнення від сплати податку на майно, сільськогосподарського податку і лісового податку.
Податкові пільги на придбання нових технологій	Зменшення податкової бази до 50% витрат, понесених на придбання нових технологій у вигляді нематеріальних активів, таких як права власності відповідно до ліцензій, права відповідно до патентної або корисної моделі. Технології повинні бути придбані для поліпшення існуючих продуктів/послуг. У разі податкового вирахування витрати можуть бути врегульовані за три роки.
Субсидії і гранти	Субсидії, засновані з ЄС і польських урядових фондів покривають до 100% витрат R&D.
Податкові кредити	Фінансування реалізації технології за рахунок кредиту, погашеного підприємцем на основі збільшення податкових надходжень.

Примітка: складено за даними [15]

Угорщина:

- застосування неподаткових стимулів у вигляді безвідсоткових кредитів, субсидій і державних гарантій для експортно орієнтованих інвестиційних проектів;

- спрощення процедур реєстрації підприємств та отримання дозвільної документації;
- підтримка депресивних регіонів, розвиток людського капіталу і заходи із захисту довкілля [25].

Великобританія:

- створення спеціальних економічних і підприємницьких зон, спрощення умов отримання віз та дозволів на проживання для іноземних інвесторів, регіональна диверсифікація інвестицій;
- використання інвестиційного податкового кредиту;
- податкові стимули для НДДКР та застосування прискореної амортизації [25].

Німеччина:

- зменшення податкового навантаження на інвестиційну діяльність;
- активна підтримка інноваційного розвитку [25].

Канада:

- стимулювання проведення НДДКР;
- податкові пільги для корпорацій, включаючи інвестиційний податковий кредит, прискорену амортизацію та спеціальні режими оподаткування активів [26].

Китай:

- реалізація політики залучення іноземного капіталу, що сприяла доступу до сучасних технологій, які приходять разом із створенням підприємств за участю іноземних інвесторів;
- впровадження пільгового податкового режиму в окремих регіонах для експортоорієнтованих виробництв;
- надання податкових пільг для інвестицій в інфраструктуру, аграрний сектор та охорону навколишнього середовища [25].

Ірландія:

- зниження ставки податку на прибуток до 10%, а також звільнення від ПДВ і мит для підприємств, що створюють робочі місця у пріоритетних галузях;
- скасування оподаткування прибутку від виробництва експортної продукції;
- тимчасове звільнення від прибуткового податку коштів, спрямованих на заснування нових компаній;
- зниження корпоративної ставки до 12,5% та впровадження 100% інвестиційного податкового кредиту для залучення іноземних інвесторів [27].

У Великобританії підприємства отримують податкові стимули для фінансування НДДКР через зменшення оподатковуваного прибутку на суму таких витрат. У США та Канаді діє податковий кредит у розмірі 20% на приріст інвестицій, причому додаткові витрати на НДДКР не повинні перевищувати 50% витрат базового періоду. У Франції підприємства можуть скоротити податок на прибуток на 50% різниці між поточними інвестиціями в НДДКР та середнім показником за два попередні роки, що частково компенсує витрати на інноваційну діяльність [25].

Досвід України щодо використання податкових пільг у 1990-х роках виявився негативним через масові зловживання, зокрема ухилення від сплати податків, створення формальних підприємств із мінімальними інвестиціями для отримання пільг, а також появу так званих псевдоінвесторів. Сьогодні ПКУ регламентує процедуру надання податкових пільг, спрямованих на розвиток пріоритетних секторів економіки та активізацію інвестиційної діяльності. Водночас відсутність належного контролю і відповідальності за їх використання призводить до того, що ці інструменти нерідко стають засобом неефективного використання бюджетних ресурсів. Податкове навантаження суттєво впливає на можливості підприємств фінансувати інвестиційні проекти, і в Україні воно залишається відносно високим. Попри певні позитивні зміни, сучасна податкова система переважно виконує фіскальну функцію. Світовий досвід засвідчує, що поширеним є підхід, коли

підприємства, які інвестують в основні фонди, отримують податкові преференції, натомість для неінвестуючих суб'єктів податковий тиск зростає [28].

Наприклад, у Німеччині при оподаткуванні нерухомості повністю амортизовані активи оцінюються за первісною, а не залишковою вартістю.

Щодо інвестиційного податкового кредиту, то в Україні вже достатньо багато часу йде робота над впровадженням механізму його застосування. Його сутність полягає у відстроченні сплати податку на прибуток з наступним поетапним погашенням зобов'язання та нарахуванням відсотків в розмірі 50% облікової ставки НБУ. Планується, що такий інструмент буде надаватися підприємствам, які реалізують інвестиційні, інноваційні та інфраструктурні проекти, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності, залучення іноземного капіталу, створення робочих місць, впровадження енергоефективних технологій та розвиток транспортної інфраструктури. Але станом на сьогодні відповідний механізм законодавчо не закріплений [30].

Застосування амортизаційних стимулів для активізації інвестицій пояснюється тим, що зі світового досвіду амортизаційні відрахування є ключовим джерелом інвестиційного фінансування, тоді як в Україні цю роль переважно відіграє прибуток. У багатьох країнах використовується прискорена амортизація, яка передбачає скорочення строків експлуатації активів або збільшення амортизаційних відрахувань у перші роки з подальшим їх зменшенням. В Україні ж такі відрахування часто спрямовуються на поточне споживання, що знижує їх інвестиційне призначення.

Ефективність інвестиційного розвитку у світовій практиці також значною мірою залежить від державної підтримки та захисту інвестицій, що формують сприятливий інвестиційний клімат і визначають привабливість країни чи регіону.

Великобританія посідає провідні позиції серед розвинених країн завдяки привабливому інвестиційному середовищу. Її законодавство не встановлює суттєвих обмежень для іноземних фізичних і юридичних осіб щодо володіння нерухомістю, що дозволяє інвесторам вільно обирати напрями вкладення капіталу. Крім того, інвесторів приваблюють масштаб ринку, стабільність політичної та економічної системи, а також високий рівень розвитку інфраструктури.

США також демонструють ефективну систему захисту прав інвесторів. Законодавство гарантує можливість відшкодування збитків власникам прав інтелектуальної власності, завданих третіми особами, причому розмір компенсації не може бути нижчим за очікуваний прибуток [31].

Щодо міжнародного досвіду стимулювання припливу іноземного капіталу, доцільно особливо виокремити Китай, де державна інвестиційна політика орієнтована на відкриття нових джерел фінансування, вирівнювання умов діяльності для іноземних і національних виробників, активне залучення ресурсів транснаціональних корпорацій, удосконалення структури іноземних вкладень, заохочення інвестування в центральні та західні регіони країни, аграрний сектор, гідромеліорацію, транспортну сферу, енергетику, видобувну промисловість та природоохоронні заходи, а також на загальне поліпшення інвестиційного клімату.

Для України цінним може стати також досвід Польщі та Угорщини, які посідають провідні позиції серед країн Центрально-Східної Європи за обсягами залучення прямих іноземних інвестицій. Ефективність державного регулювання інвестиційної діяльності в Польщі значною мірою забезпечується системним використанням комплексу організаційно-економічних інструментів, серед яких: дотримання чинних норм регулювання інвестиційної діяльності, створення сприятливого інвестиційного середовища для іноземного капіталу, застосування маркетингових механізмів для створення позитивного інвестиційного іміджу держави, а також функціонування системи фінансової підтримки інвестицій,

яка охоплює як самих інвесторів у формі субсидій, так і місцеві органи влади шляхом допомоги в розвитку та модернізації регіональної інфраструктури [28].

Економіка Угорщини також є достатньо відкритою для іноземного капіталу, оскільки діяльність зарубіжних інвесторів дозволена майже в усіх секторах господарства. Приєднання Угорщини до антидискримінаційних норм Європейського Союзу зумовило відсутність спеціальних привілеїв саме для іноземних інвесторів. Водночас податкові стимули надаються для інвестицій у наукову сферу. Усі витрати, пов'язані з науково-дослідною діяльністю, виключаються з бази оподаткування.

Інвесторам ще можуть пропонувати неподаткові стимули у формі безвідсоткових кредитів і субсидій, які визначаються в індивідуальному порядку на основі оцінки конкретних інвестиційних проєктів. Мова йде, в першу чергу, про проєкти, які можуть призвести до зростання експортного потенціалу, розвитку депресивних територій, функціонування промислових зон міжнародної торгівлі, підтримки регіонів із високим рівнем безробіття, а також охорони довкілля.

Інноваційна діяльність посідає важливе місце у стимулюванні інвестиційної активності компаній, адже вона формує майбутні економічні й соціальні вигоди, що становлять головну мету інвестування. Світова практика доводить, що розвиток інноваційної сфери залежить від рівня розвитку фундаментальної та прикладної науки та від рівня ринкового попиту на інноваційні продукти й рішення. Основним інструментом державного стимулювання інновацій є фінансування науки. Євросоюз рекомендує державам-членам збільшувати витрати на наукову діяльність до 2,5% ВВП.

В Польщі механізм фінансової підтримки інвестицій базується на вимозі, щоб інвестиційні проєкти сприяли впровадженню нових технологій, що дає можливість виробляти сучасну та конкурентоспроможну продукцію або надавати послуги у відповідності до діючих екологічних стандартів. У

Німеччині фінансування проєктів з федерального бюджету відбувається у межах цільових програм Федерального міністерства освіти, науки, досліджень і технологій. При цьому державна підтримка інноваційної діяльності в Німеччині переважно зосереджена на малих і середніх підприємствах, що функціонують у сфері виробництва споживчих товарів та надання послуг. Саме невеликі інноваційні підприємства, зазвичай, швидше впроваджують нові розробки, потребують менших інвестиційних ресурсів і гнучкіше реагують на зміну споживчого попиту [25].

Узагальнення міжнародного досвіду дає можливість визначити низку перспективних напрямів регулювання інвестиційної діяльності, що може бути корисним для України і сприяти поживленню інвестиційної активності за сьогоденних умов розвитку економіки:

1. Ухвалення єдиної довготермінової стратегії, направленої на досягнення сталого соціально-економічного розвитку країни.
2. Формування сприятливого інвестиційного клімату для залучення іноземного капіталу та збільшення його частки у виробництві експортно орієнтованої продукції.
3. Розбудова інфраструктури за допомогою інноваційних проєктів, модернізації наявних і відкриття нових екологічно безпечних виробництв.
4. Спрямування інвестицій у стратегічно важливі галузі з метою розвитку приватизаційних процесів, розширення конкурентного середовища і активізації підприємницької діяльності.
5. Інвестування у підприємства, які потребують модернізації основного капіталу та мають вагомий інноваційний потенціал для нарощування виробництва.
6. Забезпечення однакових умов діяльності для всіх категорій інвесторів і надійний захист прав власності.
7. Активізація інвестиційної діяльності за допомогою податкових і неподаткових пільг, ефективної амортизаційної політики та пільгового кредитування інвестицій.

8. Реформа державної інноваційної політики через формування належної нормативно-правової бази, фінансування інноваційних програм та проєктів, розбудови інноваційної інфраструктури і підготовки фахівців для інноваційної галузі.

9. Залучення програм підтримки інвестування за межами країни та сприяння міжнародній інвестиційній співпраці.

10. Удосконалення регіональних механізмів стимулювання інвестиційної діяльності.

На території України для іноземних інвесторів установлюється національний режим інвестиційної та господарської діяльності, за винятком випадків, передбачених законодавством України та міжнародними договорами.

Для окремих підприємств, які реалізують інвестиційні проєкти з іноземною участю в межах державних програм розвитку пріоритетних галузей економіки, соціальної сфери та окремих територій, можуть запроваджуватися пільгові умови здійснення інвестиційної та іншої господарської діяльності.

Відповідно до законодавства України можуть визначатися спеціальні території, на яких діяльність іноземних інвесторів та підприємств з іноземними інвестиціями підлягає обмеженню або забороні з міркувань забезпечення національної безпеки.

Для суб'єктів господарювання, які реалізують інвестиційні проєкти у визначених галузях із залученням іноземного капіталу, українське законодавство може встановлювати додаткові державні гарантії захисту іноземних інвестицій, зокрема гарантії від негативного впливу змін в законодавчій базі.

В разі внесення в майбутньому змін до законодавства України про іноземні інвестиції або до законів, що визначають державні гарантії їх захисту, на вимогу іноземного інвестора на протязі 10 років із дати набрання чинності такими змінами зберігатимуть силу гарантії захисту іноземних

інвестицій, передбачені законодавством України, яким вони були встановлені. Водночас гарантії, пов'язані з використанням «зеленого» тарифу, діють на протязі всього терміну його використання.

Права та обов'язки сторін угоди про розподіл продукції регулюються законодавством України, чинним на момент укладення відповідної угоди. Аналогічний підхід застосовується і до прав та обов'язків сторін угоди купівлі-продажу електричної енергії за «зеленим» тарифом: у цьому разі використовується законодавство, яке діяло на дату набрання чинності Законом України, який вносить зміни стосовно підтримки виробництва електроенергії з альтернативних джерел. Але дані гарантії не розповсюджуються на законодавчі зміни, які стосуються питань оборони, національної безпеки, оподаткування, громадського порядку та охорони навколишнього природного середовища.

Державні гарантії захисту інвестицій, які стосуються ставок рентної плати за користування надрами для видобутку природного газу незалежно від його походження, у відповідності з пунктом 252.20 ст. 252 Податкового кодексу України, поширюються на період з 01.03.2022 р. до 01.03.2032 р. За цей час ставки рентної плати на видобуток природного газу, в тому числі й газу, отриманого з нових свердловин, не можуть зростати. Аналогічно не допускається застосування коригувальних коефіцієнтів чи інших механізмів, що може зменшити термін дії цих ставок або призвести до їх фактичного скасування, що, у свою чергу, спричинило б зростання податкових зобов'язань порівняно з тими показниками, які були визначені ПКУ станом на 01.03.2022 р. В той же час дані гарантії не пов'язані зі змінами в законодавчій базі, що стосуються питань оборони держави, забезпечення громадського порядку, національної безпеки і охорони навколишнього середовища [32].

Іноземні інвестори мають право на відшкодування збитків, до складу яких входять як упущена вигода, так і моральна шкода, завдані внаслідок дій, бездіяльності або неналежного виконання обов'язків державними органами

України або їх посадовими особами у випадках, передбачених законодавством. Водночас втрачена вигода інвесторів, котрі здійснюють значні інвестиції на підставі спеціального інвестиційного договору, не підлягає компенсації у випадку невиконання або неналежного виконання зобов'язань Кабінетом Міністрів України чи органом місцевого самоврядування, що виступає стороною такої угоди.

Сума компенсації, яка виплачується іноземному інвестору внаслідок обставин, визначених в I частині цієї статті, встановлюється за фактом виконання рішення про відшкодування збитків. Виплата компенсації має здійснюватися у тій валюті, в якій були здійснені інвестиції, або в іншій валюті, прийнятній для іноземного інвестора відповідно до законодавства України. Із моменту виникнення права на таку компенсацію і до моменту її фактичної виплати на певну суму нараховуються проценти, розраховані за середньою ставкою, за якою лондонські банки пропонують кредити першокласним банкам на євровалютному ринку.

У разі припинення іноземним інвестором інвестиційної діяльності йому гарантується «право на повернення вкладених інвестицій у натуральній формі або у валюті інвестування на протязі 6 місяців з дати припинення такої діяльності. Обсяг повернення має відповідати фактичному внеску з врахуванням можливого зменшення статутного капіталу і здійснюється без сплати мита. Також інвестор має право отримати доходи від здійснених інвестицій в грошовій або товарній формі за ринковою вартістю, визначеною на момент завершення інвестиційної діяльності, якщо інше не встановлено законодавством України, міжнародними договорами України або спеціальним інвестиційним договором, укладеним відповідно до Закону України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями» [33].

«Іноземним інвесторам після сплати всіх податків, зборів та інших обов'язкових платежів гарантується оперативний і безперешкодний переказ за кордон у іноземній валюті прибутків, доходів та інших коштів, одержаних

на законних підставах унаслідок здійснення іноземних інвестицій. Порядок переказу прибутків, доходів і інших коштів, одержаних від іноземних інвестицій, визначається НБУ» [13].

Підприємства з іноземними інвестиціями і банківські установи зобов'язані подавати статистичну звітність щодо іноземних інвестицій у порядку, передбаченому законодавством.

Справляння мита з майна, що ввозиться на територію України «як внесок іноземного інвестора до статутного капіталу підприємств з іноземними інвестиціями, за винятком товарів, призначених для реалізації або використання не за прямим призначенням у підприємницькій діяльності, здійснюється відповідно до положень Митного кодексу України» [34].

Підприємства з іноземними інвестиціями самостійно визначають умови реалізації власної продукції, робіт і послуг, у тому числі встановлюють ціни на них, якщо інше не передбачено законодавством України. Продукція таких підприємств не підлягають ліцензуванню чи квотуванню за умови, що вони сертифіковані як продукція власного виробництва відповідно до порядку, затвердженого КМУ. Експорт товарів, на які поширюється спеціальний режим, здійснюється відповідно до вимог законодавства України.

Охорона та реалізація прав інтелектуальної власності підприємств з іноземними інвестиціями забезпечуються відповідно до законодавства України. Такі підприємства мають право самостійно приймати рішення щодо патентування або реєстрації своїх винаходів, промислових зразків, знаків для товарів і послуг та інших об'єктів інтелектуальної власності за межами України, за умови дотримання вимог національного законодавства.

Іноземним інвесторам надається право здійснювати господарську діяльність, пов'язану з використанням об'єктів державної або комунальної власності, що передаються в концесію, у відповідності із законодавством України шляхом укладення концесійних договорів.

Інвестори можуть укласти угоди або контракти про спільну інвестиційну діяльність, в тому числі щодо виробничої кооперації, спільного

виробництва і інших форм співпраці, без створення окремої юридичної особи, відповідно до норм законодавства України.

Господарська діяльність, яка здійснюється на основі таких договорів, регулюється законодавством України. Сторони, які укладають подібні договори, повинні вести окремий бухгалтерський облік та складати звітність стосовно операцій, що здійснюються в межах виконання договірних умов, відкривати окремі банківські рахунки для проведення розрахунків за такими операціями. Такі договори підлягають реєстрації у строки та в порядку, встановлені КМУ. Що стосується оподаткування митом майна, що ввозиться в Україну іноземними інвесторами на строк не менше 3 років для здійснення інвестиційної діяльності на основі зареєстрованих угод, воно здійснюється відповідно до вимог Митного кодексу України [34].

Особливості правового регулювання іноземних інвестицій у вільних економічних зонах визначаються спеціальним законодавством України про такі зони. При цьому правовий режим іноземного інвестування в межах цих зон не може бути менш сприятливим для вкладення капіталу та здійснення підприємницької діяльності, ніж режим, встановлений цим Законом.

Спори між іноземними інвесторами та державою, які виникають у сфері державного регулювання іноземного інвестування та діяльності підприємств з іноземними інвестиціями, розв'язуються судами України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України. Всі інші спори можуть розглядатися в судах України і за домовленістю сторін у третейських судах, у тому числі тих, що знаходяться за межами України.

Висновки до розділу 1

Отже, інноваційна діяльність міжнародних компаній вирізняється масштабністю, системністю, високим рівнем глобальної інтеграції, орієнтацією на відкритість, активною цифровою трансформацією та зростаючою соціальною відповідальністю. Саме вона відіграє визначальну

роль у прискоренні науково-технічного прогресу, розвитку новітніх технологій і модернізації світового господарства. Водночас результативність такої діяльності значною мірою залежить від того, наскільки успішно компанії здатні адаптуватися до локальних умов, будувати ефективні партнерства та зберігати баланс між економічною вигодою й задоволенням суспільних потреб.

У роботі було розглянуто теоретичні засади іноземного інвестування та їх значення для розвитку економіки України. Іноземні інвестиції є важливим фактором економічного зростання, оскільки сприяють оновленню виробничих потужностей, створенню нових робочих місць і посиленню інтеграції держави у світовий економічний простір. У ході дослідження проаналізовано основні види іноземних інвестицій і узагальнено їх класифікацію.

Окрему увагу приділено інструментам залучення іноземного капіталу, серед яких провідне місце займають ефективне правове регулювання, державні стимули для інвесторів і створення сприятливого інвестиційного середовища. Попри наявність численних викликів країна зберігає достатній потенціал для залучення зовнішніх інвестиційних ресурсів, які є необхідними для забезпечення сталого розвитку економіки та зміцнення конкурентних позицій на міжнародному ринку.

Отже, ґрунтовне розуміння теоретичних основ іноземного інвестування створює підґрунтя для подальшого вивчення практичних аспектів його реалізації в Україні і розроблення рекомендацій, спрямованих на вдосконалення інвестиційного клімату держави

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ІННОВАЦІЙНОЇ ТА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

2.1. Сучасні тенденції інноваційного розвитку

Сучасні тенденції інноваційного розвитку країн світу віддзеркалюють масштабні глобальні перетворення, що охоплюють економічну, технологічну, екологічну та соціальну сфери. До ключових із них належать такі [35]:

- цифровізація економіки, яка передбачає активізацію механізмів штучного інтелекту, реформування державного управління на цифрових засадах, а також широке застосування хмарних технологій;
- екологічний перехід і забезпечення сталого розвитку, коли пріоритет надається «озелененню» економіки через розвиток відновлюваних джерел енергії, впровадження принципів циркулярної економіки, декарбонізацію виробничих процесів і зменшення викидів у відповідності до міжнародних кліматичних домовленостей;
- інновації у сфері охорони здоров'я і біотехнологій, які проявляються у розвитку генетичних досліджень, телемедицини, систем моніторингу стану здоров'я, біоінженерії, створенні новітніх вакцин і методів лікування;
- розвиток людського капіталу і створення цифрових компетенцій на інноваційній основі завдяки активному впровадженню сучасних освітніх платформ, розвитку навичок майбутнього і підтримці освітньої сфери;
- стимулювання стартап-екосистем та венчурного фінансування за сприяння держави формуванню сприятливого інноваційного бізнес-середовища за допомогою програм підтримки інновацій, збільшення венчурного капіталу, краудфандингових механізмів, заснування наукових центрів, технопарків і кластерів.

Практика свідчить, що для держав із обмеженим природно-ресурсним потенціалом саме інновації стають ключовим чинником економічного зростання й інтеграції в міжнародну економіку. Водночас інноваційна діяльність сприяє розвитку людського капіталу, підтримці науки й освіти, підвищенню рівня технологічної незалежності та зміцненню позицій країни на міжнародній арені. Зарубіжні дослідники наголошують, що навіть країни з високим рівнем багатства та його розподілу не завжди є процвітаючими, якщо їхній економічний розвиток не супроводжується формуванням культури пошуку, інноваційності та різноманітності ринків. У свою чергу, успіх багатьох держав пов'язаний із домінуванням інвестицій у ринкотворчі інновації, що грають роль каталізаторів сталого розвитку економіки [37].

Крім того, міжнародний досвід доводить, що орієнтація на інновації дає змогу не лише пристосовуватися до змін у господарському середовищі, а й активно впливати на них, формуючи сприятливі умови для розвитку суб'єктів економіки. У глобальному просторі ціннісні орієнтири інноваційної діяльності зазнають трансформацій під впливом інтеграційних процесів [38].

З огляду на глобальний характер інновацій, зростає значення регіональної інноваційної політики. Розвинені країни, формуючи державну інноваційну політику, дотримуються таких принципів [39]:

- комплексне охоплення всіх аспектів науково-технічної сфери (економічного, правового, організаційно-управлінського);
- функціонування трирівневої системи (національного, регіонального та місцевого рівнів), які взаємно доповнюють один одного;
- зменшення диспропорцій у розвитку регіональних науково-інноваційних потенціалів;
- активізація інноваційної діяльності всіх економічних суб'єктів через кластерні підходи;
- трансформація характеру міжрегіонального інноваційного співробітництва.

Країни Європейського Союзу демонструють позитивну динаміку розвитку інноваційних систем. У межах ЄС простежується тенденція до конвергенції в інноваційній сфері, що сприяє поступовому скороченню розривів між державами-членами [40].

Як свідчать дані (рис. 2.1), у період 2017–2024 рр. обсяги бюджетних асигнувань на наукові дослідження та розробки в країнах ЄС мали чітко виражену лінійну тенденцію до зростання, що підтверджується побудованою трендовою лінією.

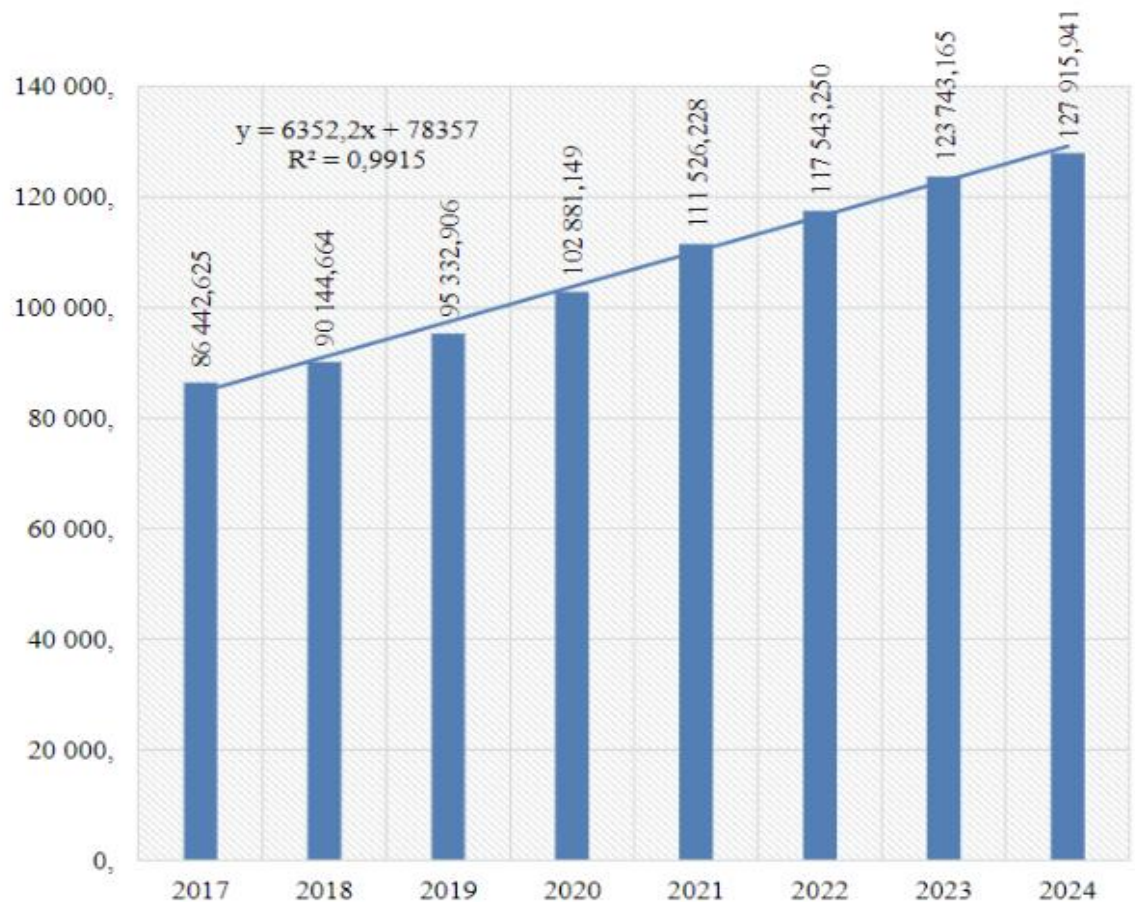

Рис. 2.1. Державні бюджетні асигнування на дослідження та розробки країн Євросоюзу, млн євро.

Примітка: за даними [42].

Найбільший обсяг фінансування в 2024 р. був в Німеччині – 44 918 млн євро.

В 2024 р. державні витрати на дослідження і розробки в ЄС у розрахунку на одну особу становили 285 євро, що на 57 % перевищує

показник 2014 року (181 євро на особу). Найбільші значення цього показника зафіксовано в Люксембурзі (759 євро на особу), потім йдуть Данія (587 євро) і Нідерланди (543,1 євро). Водночас найнижчі показники спостерігалися в Румунії (19 євро на особу), Болгарії (38,1 євро) і Угорщині (59,1 євро) [42].

Відповідно до результатів Опитування інновацій в громаді, на протязі 2020–2022 років 51,1 % підприємств ЄС здійснювали інноваційну діяльність. Найвища питома вага інноваційно активних підприємств зафіксована в Бельгії (70,1 %), за нею йдуть Греція (66,2 %) та Німеччина (63,3 %). Натомість найнижчі показники відзначено в Румунії (9,1 %), Болгарії (26,2%) та Угорщині (30,3 %).

Інноваційна результативність Європейського Союзу, оцінена за допомогою Європейського інноваційного табло, зросла на 12,5 % з 2018 р. Всі держави-члени продемонстрували покращення, його масштаби були різними. Водночас у період 2024 - 2025 рр. сукупний рівень інноваційної ефективності ЄС дещо знизився – на 0,39 відсоткового пункту: у 13 країнах показники зросли, а в 14 – спостерігалось їх зменшення [43].

Згідно з Європейським інноваційним табло 2025, країни ЄС традиційно поділяються на чотири групи залежно від рівня інноваційного розвитку: «лідери інновацій» (понад 125,0 % середнього показника ЄС), «сильні новатори» (100–125%), «помірні новатори» (70–100%) та «новатори, що формуються» (менше 70%). Порівняно з попередніми роками, Швеція знову посіла позицію найінноваційнішої країни, випередивши Данію, яка утримувала лідерство у 2020–2024 роках. Водночас у трьох країнах відбулися зміни у груповій класифікації: Хорватія підвищила свій рівень і перейшла до групи «помірних новаторів» (зростання на 19,5 відсоткових пунктів у 2018–2025 рр.), Кіпр перемістився з групи «сильних новаторів» до «помірних», а Угорщина перейшла до групи «новаторів, що формуються» [43].

Стратегічним орієнтиром Європейського Союзу є визнання досліджень і інновацій як ключової передумови розвитку економіки. Це передбачає зменшення інноваційного розриву, підвищення конкурентоспроможності в

умовах зеленого і цифрового переходу, підвищення стійкості, безпеки й обороноздатності. Ці цілі закріплено в політичних пріоритетах Єврокомісії «Вибір Європи», що було схвалено Єврорадою і Європарламентом. Їх досягнення вимагає посилення співробітництва у сфері розробок, досліджень і інновацій на загальноєвропейському рівні [44].

Активізація інноваційної діяльності в країнах Євросоюзу відбувається в умовах «зміцнення Єдиного європейського дослідницького простору та реалізації спільних програм з іноземними партнерами для покращення позицій Євросоюзу в світових інноваційних рейтингах. Особливу увагу привертає комплексна стратегія «Європа 2030», яка спрямована на досягнення лідерства у сфері інновацій і виконання зобов'язань стосовно зеленого і цифрового переходу. Ключові напрями цієї стратегії охоплюють екологічні, кліматичні, соціально-економічні цілі, а також процеси цифрової трансформації [45].

Отже, ключові характеристики інноваційної діяльності в Європейському Союзі включають стратегічне спрямування на розвиток «зеленої» та цифрової економіки, значний рівень фінансування наукових досліджень і розробок, ефективну взаємодію між наукою, бізнесом і державою, інтернаціоналізацію інноваційних процесів, орієнтацію на принципи сталого розвитку, системний моніторинг результативності інновацій, а також наявність потужної нормативно-правової та інституційної бази.

Що стосується України, для стимулювання інноваційної діяльності, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 23 квітня 2024 року № 430, реалізується експериментальний проєкт зі створення мережі стартап-шкіл, інкубаторів та акселераторів на базі закладів вищої освіти й наукових установ. За підсумками конкурсного відбору у 2025 році фінансування отримали шість представників ЗВО та наукових установ. Станом на кінець 2025 року національна мережа стартап-шкіл об'єднувала 23 учасники із закладів вищої освіти та наукових установ у 16 регіонах України. А 15

жовтня 2025 року в Брюсселі відбулося третє засідання Спільного комітету Україна–ЄС/Євратом з питань досліджень та інновацій. Цей формат є щорічною платформою для обговорення поточного стану й подальших перспектив співпраці між Україною та ЄС у сфері науки, досліджень та інновацій, зокрема участі України у програмі «Горизонт Європа». Під час засідання українська сторона офіційно заявила про намір України приєднатися до 10-ї Рамкової програми ЄС з досліджень та інновацій на 2028–2034 роки як асоційована країна, а після набуття членства в ЄС – як повноправний учасник [41].

2.2. Особливості інвестиційної поведінки транснаціональних корпорацій

Інвестиційна активність на глобальному рівні тісно пов'язана з розширенням діяльності ТНК, які успішно переміщують окремі етапи виробництва та маркетингової діяльності за межі своїх країн з метою зменшення витрат та завоювання нових ринків збуту.

Міжнародна корпорація являє собою організаційну форму великого підприємства, що здійснює прямі іноземні інвестиції в різних країнах. Серед таких структур розрізняють транснаціональні корпорації, у яких материнська компанія володіє капіталом в одній країні, а дочірні підприємства функціонують у багатьох інших, а також багатонаціональні корпорації (БНК), де капітал головної компанії формується за участю кількох держав (рис. 2.2). У сучасних умовах вирішальне значення має саме транснаціональний характер діяльності інвестиційних потоків і формування прибутків.

На сьогодні транснаціональні корпорації контролюють світову торгівлю, володіють патентами на новітні технології та акумулюють валютні ресурси розвинутих країн. А внутрішньокорпоративні операції становлять приблизно третину світового товарообігу.

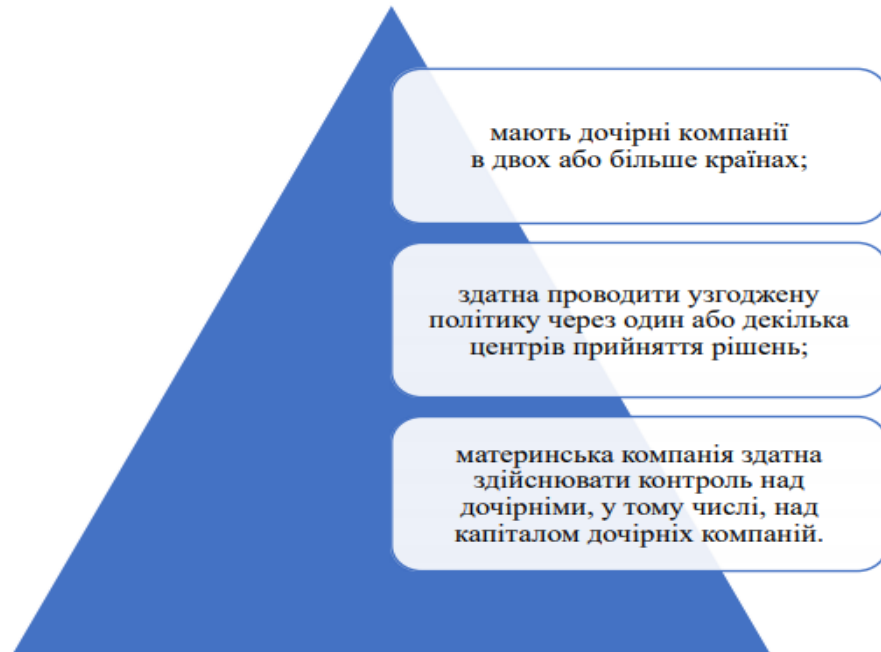

Рис. 2.2. Показники приналежності компанії до транснаціональних корпорацій за ЮНКТАД.

Примітка: за даними [46, с. 24]

До ключових рис транснаціональних корпорацій належать: міжнародний характер діяльності і залучення капіталу; великий обсяг матеріальних й фінансових ресурсів; здатність здійснювати масштабні інвестиції в науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи; широкий асортимент продукції; а також висока мобільність власного капіталу порівняно з національними економічними процесами.

Транснаціональний характер підприємства визначається питомою вагою реалізованої продукції поза межами країни базування, обсягом іноземних активів і їх питомою вагою у загальній структурі активів. У науковій економічній літературі до транснаціональних корпорацій зазвичай відносять усі великі підприємства з вагомими виробничими потужностями, що здійснюють прямі іноземні інвестиції і мають довготермінові стратегічні інтереси в інших країнах.

До основних переваг діяльності транснаціональних корпорацій можна віднести такі:

– «доступ до нових джерел сировини та виробничих ресурсів;

- можливість уникнути митних обмежень;
- розширення внутрішнього ринку країни базування;
- використання економічних дисбалансів між країнами за допомогою швидкого перенесення виробництва до країн з більш дешевою робочою силою і ресурсами;
- отримання вищих прибутків у країнах із нижчим податковим навантаженням;
- адаптація виробничих та збутових процесів до особливостей національних ринків;
- централізоване управління фінансовими потоками закордонних підрозділів з урахуванням зауважень головного офісу» [47].

Інвестиції відіграють вирішальну роль у забезпеченні економічного зростання та стабільності держави, оскільки сприяють впровадженню новітніх технологій, розвитку інновацій та створенню нових робочих місць, зокрема за високого рівня інфляції і безробіття. Транснаціональні корпорації володіють значними фінансовими ресурсами, які можуть бути раціонально розподілені між різними галузями. Диверсифікація інвестиційної діяльності дає можливість знизити ризики і вводити нові стандарти в сфері міжнародної економіки.

Інновації, у свою чергу, формують конкурентні переваги і дають змогу оптимізувати використання фінансових ресурсів для компаній різного масштабу, в тому числі корпорацій. ТНК посідають провідні місця в експорті капіталу, оскільки завдяки інвестиційній діяльності вони спроможні планувати свою діяльність у довгостроковій перспективі, розробляти ефективні стратегії та реалізовувати бізнес-плани. У сучасних умовах економічної нестабільності міжнародні інвестиції дедалі частіше набувають електронної або віртуальної форми.

Коронавірус став значним викликом для світової економіки, змусивши суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності переформатувати методи ведення

бізнесу й інвестування, звертаючи увагу на нові напрями й менш ризиковані об'єкти вкладень.

Високотехнологічні ТНК, зокрема, такі, що походять із країн, які розвиваються, зокрема азійського регіону, зазнали менших негативних наслідків економічної кризи, спричиненої пандемією. Це пояснюється тим фактом, що на протязі останніх десятиліть вони активно здійснювали значні капіталовкладення. Така інвестиційна діяльність координувалася національною економічною політикою, що давало можливість скеровувати ресурси у найбільш пріоритетні галузі. У результаті країни-реципієнти змогли частково вирішити проблеми розвитку відсталих регіонів. Інвестиції спрямовувалися на створення нових інноваційних продуктів, в першу чергу, у сферах штучного інтелекту, нових матеріалів, генетики та розробки вакцин.

Інноваційний сектор забезпечує конкурентоспроможність самих ТНК та країн-реципієнтів на умовах ефективної співпраці та синергії між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності. На початкових етапах інновації є найбільш прибутковими, однак вони не залишаються локалізованими в кордонах країни, і з часом поширюються на глобальному рівні.

Світова економіка володіє значним потенціалом розвитку, але водночас характеризується нестабільністю, коливаннями та високим рівнем невизначеності, зокрема під час коронавірусу. Для ліквідації його наслідків потрібно використовувати великі обсяги людських, фінансових й інноваційних ресурсів. Інноваційна складова іноземних інвестицій формує передумови для активного обміну технологіями, знаннями і ноу-хау в межах окремих країн та на глобальному рівні. Розвиток інновацій тісно пов'язаний із трьома складовими сталого розвитку, які реалізуються через впровадження передових технологій, нових виробничих підходів і стратегічного управління на всіх рівнях – від локального до світового.

Економіка на світовому рівні функціонує як взаємопов'язаний механізм, оскільки жодна її складова не може існувати ізольовано. Ефективне функціонування можливе лише за умов постійної взаємодії та

співробітництва між її елементами відповідно до їхньої структури. Міжнародні економічні відносини характеризуються складною структурою, яка сьогодні є досить вразливою та потребує чіткого правового регулювання у відповідності до міжнародних норм та національного законодавства. Попри фізичну ізоляцію країн під час коронавірусу, який обмежив переміщення робочої сили, значно посилилася роль електронної комерції і діяльності технологічно розвинених компаній, які забезпечували функціонування міжнародних логістичних систем. У цей період активно розвивалися програмне забезпечення, автоматизовані виробничі комплекси, штучний інтелект, робототехніка, біотехнології та інші інноваційні напрями.

Сучасні економічні й соціальні процеси стрімко змінюють глобальне середовище. Основними факторами, що стимулюють появу нових форм функціонування міжнародних економічних суб'єктів, є формування «економіки океанів», цифровізація, обмеженість ресурсів, зростання ролі віртуальних процесів та трансформація традиційної економіки в епоху Індустрії 4.0 [48].

Останні глобальні тенденції, коронавірус, економічні кризи і активний розвиток інформаційних технологій призвели до формування нової економічної моделі. Вона спирається на залучення технологій збереження природних ресурсів, перехід на нульовий рівень викидів CO₂, використання штучного інтелекту у взаємодії між споживачами та виробниками, розвитку електрифікації, роботизації та бездротових комунікацій.

У сучасних умовах невизначеності зарубіжне інвестування розглядають як процес переміщення капіталу, включаючи інноваційні ресурси, між країнами для одержання прибутку або інших економічних вигод. Інноваційний аспект інвестиційної діяльності транснаціональних корпорацій проявляється у високих прибутках найбільш технологічно розвинених компаній.

За результатами дослідження, 2000 найбільших світових інвесторів у дослідження і розробки у 2025 році базуються в 45 країнах та контролюють

понад 500000 корпоративних дочірніх компаній. У 2024 році вони інвестували 1 446 мільярдів євро в дослідження і розробки, що становить понад 90% світових досліджень та розробок, що фінансуються бізнесом. До цієї групи входять 318 компаній, що базуються в ЄС (16,2% від загального обсягу інвестицій у дослідження і розробки), 675 фірм США (47,1%), 525 китайських фірм (16,1%), 192 японські фірми (7,8%) та 291 компанія з інших регіонів (12,9%). Як новинка, до показників 2025 року включено Amazon, чії оціночні інвестиції в дослідження і розробки роблять його провідним світовим інвестором у дослідження і розробки (65,1 мільярдів євро) [49].

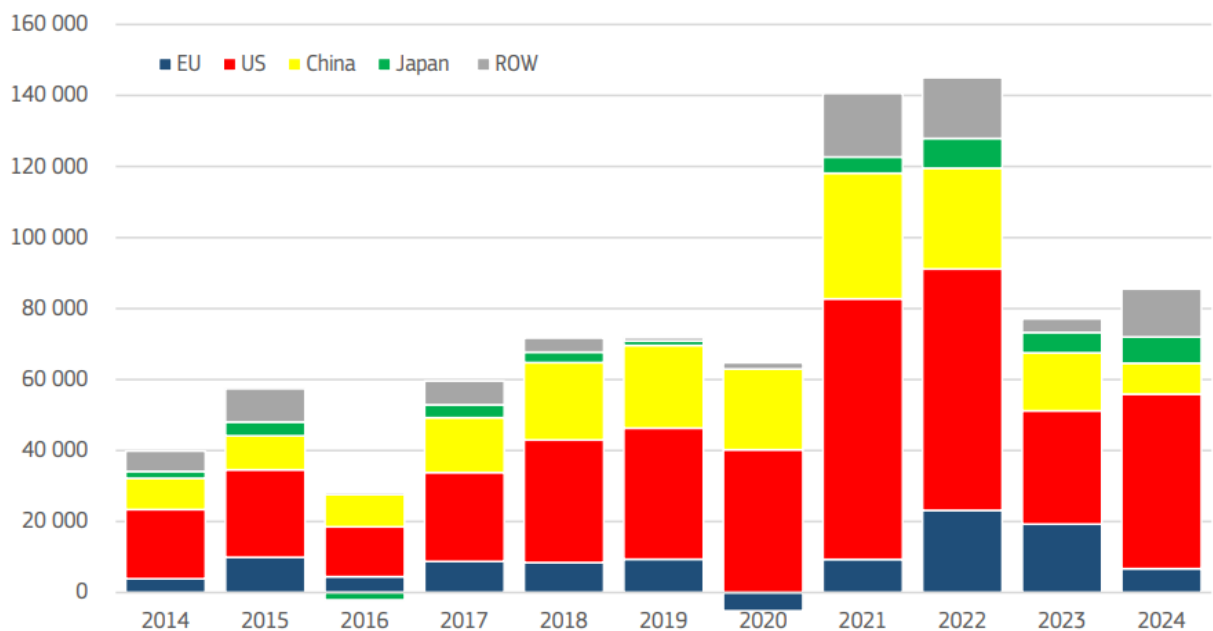

Рис. 2.3. Динаміка інвестицій у дослідження і розробки по регіонах, 2000 провідних компаній.

Примітка: за даними [49].

У 2024 році світові інвестиції в дослідження і розробки збільшилися на 6,31 % (4,0% з урахуванням інфляції), що трохи більше, ніж у 2023 році, але нижче 10-річного середнього показника в 7,5%. Компанії ЄС збільшили номінальні інвестиції в дослідження і розробки тільки на 2,9%, відстаючи від інших регіонів: світу з прапора (8,1%), США (7,8%), Японії (7,1%) та Китаю (3,9%). Значну частину цього зростання забезпечили великі технологічні

компанії США, зокрема у сфері програмного та апаратного забезпечення для ІКТ.

Сектор ІКТ-послуг та програмного забезпечення становив 24,9% світових інвестицій у дослідження і розробки, при цьому американські фірми зробили 77%. Ця концентрація є безпрецедентною з часів першого видання табло оцінки понад два десятиліття тому. Разом з апаратним забезпеченням ІКТ (22,0%), охороною здоров'я (19,9%) та автомобільною промисловістю (13,6%), на ці сектори припадало понад 80% загального обсягу досліджень та розробок. Американські компанії лідирують у сфері програмного забезпечення, апаратного забезпечення та охорони здоров'я в галузі ІКТ, тоді як фірми ЄС продовжують лідирувати в автомобільних дослідженнях та розробках, але стикаються зі зростаючими проблемами в галузі програмного забезпечення ІКТ. Інвестиції в дослідження і розробки більше зосереджуються серед великих технологічних гігантів США. З 2011 року 5 провідних компаній подвоїли свою частку в світових інвестиціях у дослідження і розробки серед 2000 провідних фірм, складаючи зараз приблизно 15% від загальної кількості. Ця концентрація також відображається на прибутках та продажах, причому їхня частка в прибутку зросла з 3% до 15%, а частка в продажах - з 2,3% до 6,6%.

Слід підкреслити, що інноваційно орієнтовані транснаціональні корпорації безперервно знаходяться у процесі пошуку нових ідей, можливостей та ресурсів, які дедалі частіше мають нематеріальний, а саме віртуальний характер. За оцінками експертів ЮНКТАД, у період пандемії діяльність сотні найкрупніших цифрових ТНК стала більш відкритою та прозорою. Представники сфери електронної комерції мали великі переваги в цей період, оскільки змогли забезпечити можливість онлайн-замовлення та доставки товарів. В умовах нестабільності інноваційний капітал набуває особливої значущості та прибутковості, а глобальне інвестування реформується, охоплюючи передачу цифрових, інформаційних і технологічних ресурсів.

Транснаціональні корпорації виконують визначальну роль у забезпеченні приймаючих країн інноваціями, займаючись створенням нових продуктів та їх поширенням у різних суспільствах світу. Вони виступають глобальними лідерами інноваційного розвитку, виконуючи водночас функції як інвесторів, так і отримувачів інвестицій.

В секторі виробництва ТНК зосередили свою увагу на так званих «зелених» інвестиціях, частка яких становить приблизно 90% усіх вкладень у цій галузі. Водночас високотехнологічні корпорації спрямовують свої інвестиції на поглинання конкурентів, підтримку ключових напрямів діяльності та розвиток стартапів.

Зокрема, корпорація «Amazon», як один із провідних представників електронної комерції, вклалася в проєкти, пов'язані із зеленою логістикою та екологічно орієнтованими продажами. У свою чергу, компанія «WeWork» (США) цікавилася інвестуванням у сферу нерухомості.

Тенденції розвитку інноваційного середовища безпосередньо пов'язані з впливом інвестицій ТНК на економіку країн-реципієнтів. Завдяки використанню сучасних технологій корпорації здатні підтримувати свою конкурентоспроможність та оперативно адаптуватися до змін навіть в умовах кризових явищ, фінансових коливань, економічної нестабільності або непередбачуваних наслідків глобальних пандемій.

За даними дослідників Всесвітнього економічного форуму, на протязі останнього десятиліття було систематизовано інформацію щодо найбільш передових і поширених технологій. До таких належать електродвигуни для авіації, штучний інтелект, генетична інженерія, матеріали з властивістю самовідновлення, бездротові пристрої та технології, персоналізована медицина, вакцини і соціальна робототехніка.

Наприклад, у сфері електричного авіабудування значну зацікавленість проявляють такі транснаціональні корпорації, як «Airbus», «United Airlines», «UPS» і «DHL», тому що використання відповідних технологій дозволяє суттєво скоротити витрати на паливо та зменшити рівень викидів CO₂.

Технології гібридних та повністю електричних двигунів вже перебувають на стадії тестування та мають потенціал для масового впровадження. Паралельно активно розвивається сфера штучного інтелекту, що підтримується значними інвестиціями та сприяє вдосконаленню комунікаційного сектору економіки через швидку передачу даних, ефективне зберігання великих масивів інформації та розвиток Інтернету речей.

Країни АСЕАН ініціювали впровадження цифрової програми розвитку логістичного сектору. Основні напрями цієї програми передбачають стимулювання цифровізації і автоматизації вантажних перевезень, створення спільних програм розвитку цифрових компетенцій у транспортно-логістичній сфері, визначення пріоритетів та гармонізацію інституційних механізмів за допомогою співпраці відповідних органів. Особлива увага приділяється цифровізації транскордонних транспортних послуг, в тому числі електронній сертифікації, ліцензуванню, реєстрації та дистанційному моніторингу перевезень.

Отже, інноваційний сегмент зарубіжного інвестування ТНК має вирішальне значення та грає головну роль в пом'якшенні негативних наслідків коронавірусу, економічних криз та загальної нестабільності. Високотехнологічні ТНК демонструють значну перевагу над компаніями виробничого сектору завдяки вищим прибуткам і більшій стійкості до коливань міжнародного ринку, навіть попри те, що їх інвестиційна діяльність часто пов'язана з підвищеним рівнем ризику.

2.3. Сучасний стан іноземного інвестування в Україні

Практика численних держав світу підтверджує доцільність активного залучення інвестицій. Для України, так само як і для інших постсоціалістичних країн, існує низка перешкод на шляху реалізації цього процесу. До основних із них належать несприятливий інвестиційний клімат у країні; недосконалість функціонування ринкових механізмів економіки;

політична нестабільність; недостатній рівень ділової та професійної підготовки підприємців; невисока привабливість інвестиційних проєктів, а також дефіцит зацікавлених партнерів. Окрім цього, на інтенсивність інвестиційних потоків суттєво впливають податкова система, відсутність ефективної системи страхування інвестицій, надмірна монополізація економіки, а також високий рівень інфляції [50].

На сучасному етапі стан виробництва, рівень технічного оснащення основних фондів підприємств, можливості структурної трансформації економіки, а також вирішення соціальних і екологічних проблем безпосередньо залежать від ефективності інвестиційної політики. Інвестиції виступають фундаментом розвитку як окремих підприємств і галузей, так і економіки загалом.

З моменту набуття Україною незалежності науковці приділяють значну увагу формуванню ефективної системи залучення прямих іноземних інвестицій. Водночас країна й досі перебуває серед держав із малопривабливим інвестиційним кліматом, що підтверджується результатами міжнародних рейтингів. Для України роль іноземних інвестицій постійно зростає, оскільки вони є важливим чинником забезпечення сталого економічного розвитку, сприяють скороченню розриву за ключовими макроекономічними показниками між нашою державою та розвиненими країнами світу, а також створюють передумови для міжнародного економічного співробітництва. Рівень життя населення та інші показники суспільного розвитку також значною мірою визначаються темпами економічного зростання, у тому числі обсягами інвестицій [51].

Результати досліджень проблем іноземного інвестування в Україні, проведених науковцями, аналітиками та експертами, свідчать, що найбільш негативний вплив на цей процес мають несприятливий інвестиційний клімат та недосконалість законодавчої бази. До інших недоліків механізму залучення закордонного капіталу варто відзначити обмеженість, а подекуди й недоступність або суперечливість інформації щодо об'єктів інвестування та

процедур їх оформлення, відсутність комплексного вирішення проблеми залучення інвестицій на регіональному рівні (областей, міст, районів), а також неузгодженість інтересів інвесторів і національної економіки.

Значна увага проблемам залучення іноземних інвестицій приділяється у нормативно-правових актах, що регулюють розвиток інвестиційної діяльності в Україні. Це є позитивним явищем, оскільки:

- на рівні держави визнається наявність цих проблем;
- законодавчо закріплюється необхідність їх вирішення.

Водночас у цих документах окреслюються практично ті самі проблеми, що й у висновках експертів:

- невизначеність інституційно-правових механізмів залучення недержавних інвестицій, а саме в сфері розвитку державно-приватного партнерства;
- низькі темпи впровадження інновацій і високих технологій, а також низький рівень державної підтримки цих процесів;
- несприятливий інвестиційний клімат, зокрема через наслідки світової фінансово-економічної кризи, яка обмежила доступ до світових фінансових ресурсів;
- недосконалість законодавства щодо адміністрування податків, захисту прав власності, виділення земельних ділянок та ведення підприємницької діяльності загалом;
- недостатня державна підтримка інвестиційної діяльності і недостатній розвиток системи напрацювання інвестиційних програм та проєктів для залучення державних інвестицій.

На рисунку 2.4 представлено динаміку прямих іноземних інвестицій в Україну за період 2010–2024 років [52]. Протягом досліджуваного періоду обсяги прямих іноземних інвестицій характеризувалися суттєвими коливаннями. Спостерігалися як етапи зростання, так і періоди зниження інвестиційної активності, що було зумовлено впливом як внутрішніх, так і

зовнішніх чинників. Серед них – політична нестабільність, військові конфлікти, світові економічні кризи та процеси реформування економіки.

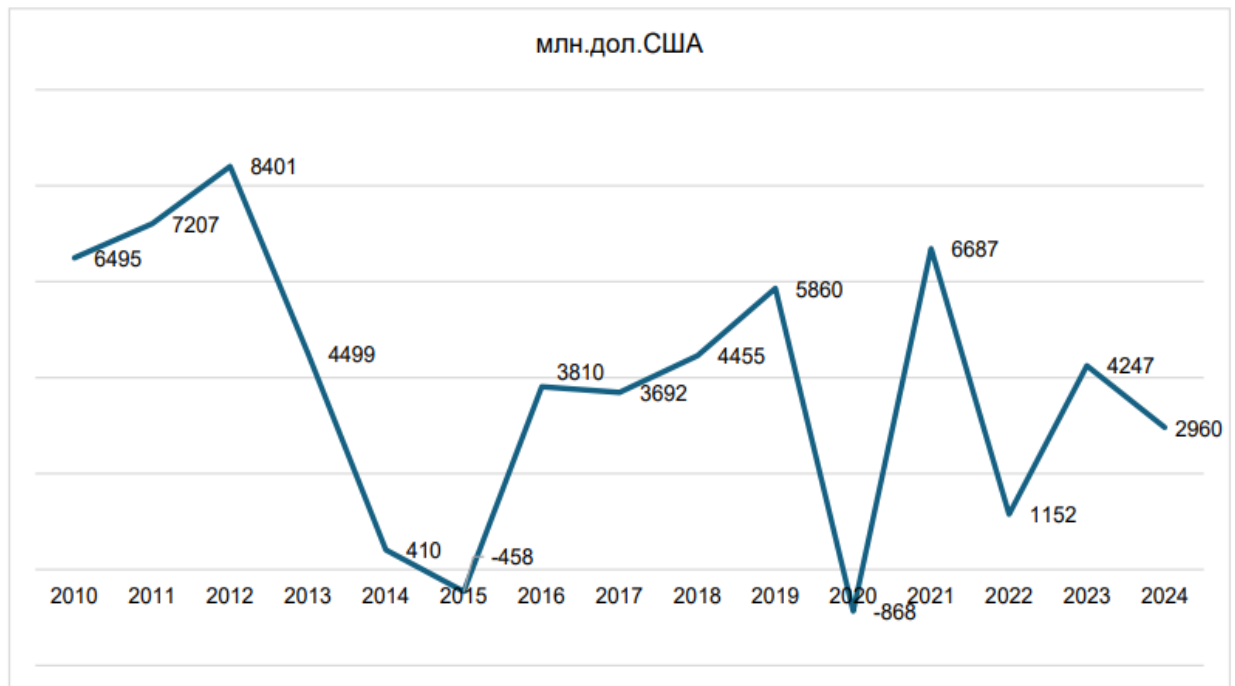

Рис. 2.4. Динаміка прямих іноземних інвестицій в Україну (млн дол. США)

Примітка: за даними [52].

Важливу роль у формуванні обсягів іноземних інвестицій відіграють також зовнішні фактори, зокрема стан світової економіки, геополітична ситуація та рівень інвестиційної привабливості інших держав. Зокрема, окупація частини території України у 2014 році, а також повномасштабне вторгнення росії у 2022 році негативно позначилися на інвестиційному кліматі країни та спричинили істотне скорочення обсягів прямих іноземних інвестицій.

Обсяг капітальних інвестицій в Україні у 2025 році збільшився на 25,2% та становив 669,3 млрд грн. Основним джерелом фінансування залишалися власні ресурси підприємств, тоді як участь іноземних інвесторів була незначною. Найбільші обсяги вкладень спрямовувалися у промисловість, аграрний сектор, транспортну сферу та державне управління й оборону. Згідно з даними Державної служби статистики, у 2025 році в

українську економіку було інвестовано 669,3 млрд грн, що на 25,2% перевищує показник 2024 року. Для порівняння, у 2024 році зростання було динамічнішим – 35,1%, а загальний обсяг капітальних інвестицій становив 534,4 млрд грн. Отже, інвестиційна активність в Україні продовжила зростати, однак темпи приросту стали помірнішими. Основним джерелом капіталовкладень у 2025 році були власні кошти підприємств та організацій – на них припало 71,2% загального обсягу інвестицій. Кошти державного бюджету забезпечили 7,0%, місцевих бюджетів – 6,4%, кошти населення на будівництво житла – 5,7%, а банківські кредити та інші позики – 5,1%. Водночас частка іноземних інвесторів залишалася вкрай низькою і становила лише 0,1% [53].

Прямі іноземні інвестиції в економіку України надходять із 75 країн світу. Головними країнами-інвесторами були, в млн дол. США: Австрія (165,8), Кіпр (743,8), Нідерланди (188,9), Польща (178,5), Велика Британія (112,8), США (414,7), Угорщина (157,2), Франція (245,5) та Швейцарія (283,2), [54].

Серед факторів, що стримують зростання обсягів іноземних інвестицій, варто виокремити глобальні фінансово-економічні кризи, військові дії в Україні та надмірний рівень корупції. Через військову агресію частина найбільш перспективних для інвестування регіонів стала недоступною, що значно погіршило настрої інвесторів стосовно можливостей вкладення капіталу в майбутньому. У зв'язку з цим перед Україною постає завдання активного залучення нових інвесторів та формування стабільних умов для діючих.

Прямі іноземні інвестиції повинні вести до стабільного і збалансованого розвитку національної економіки, її структурної модернізації та підвищенню світової конкурентоспроможності. Проте існує проблема, що більшість інвестицій спрямовується у вже розвинені й прибуткові сфери, що не допомагає посиленню конкурентних позицій країни на світовому ринку. Тому важливо орієнтуватися на залучення інвестицій у високотехнологічні та

наукоємні виробництва, що дозволить підвищити експортний потенціал та покращити конкурентоспроможність вітчизняної продукції. Водночас не слід нехтувати традиційними галузями, такими як харчова та хімічна промисловості, машинобудування, сільське господарство, металургія і виробництво будівельних матеріалів, що вже мають інвестиційну підтримку.

Починаючи з 1991 року, сільськогосподарський сектор, окремі галузі промисловості, IT-сфера, ринок нерухомості і фінансовий сектор очолюють рейтинг напрямів інтересу іноземних інвесторів. Аграрна сфера залишається найбільш привабливою завдяки високій прибутковості та швидкій окупності вкладень, а саме в олійній та безалкогольній промисловості. Розповсюджені інвестиції в оренду та обробку землі, а також у купівлю корпоративних прав та активів.

Промисловість, зокрема, переробна також викликають значний інтерес через вигідне географічне положення, низьку вартість робочої сили, наявність внутрішнього ринку сировини і розвинену інфраструктуру.

IT-сектор демонструє стрімкий розвиток: Україна посідає високі позиції у світових рейтингах стартап-екосистем, а Київ значно піднявся в світовому рейтингу «StartupBlink», випередивши низку європейських і азійських міст. Інтелектуальний потенціал та лояльність ведення бізнесу роблять IT-сферу особливо привабливою для інвесторів. Інвестиції в фінансовий сектор та нерухомість також характеризуються стабільністю, що обґрунтовується прогнозованістю ризиків та можливістю ефективного управління активами.

Залучення іноземних інвестицій, починаючи з 1991 року, є головним пріоритетом економічної політики, що доводять багаточисельні офіційні документи. А саме планується впровадження податкових стимулів для інвесторів із врахуванням перспектив інноваційного розвитку, без шкоди для державного бюджету. На сьогодні Податковий кодекс та Митний кодекс і ще інші нормативні акти передбачають державну підтримку інвестиційних

проектів у вигляді звільнення від сплати імпортного мита, надання відстрочок або звільнення від ПДВ й інших податкових пільг.

Крім того, важливим є зміцнення вже існуючих факторів інвестиційної привабливості України, серед яких – частково розвинена інфраструктура для здійснення інвестицій (транспортний комплекс, будівельна галузь, сфера торгівлі, ярмарки, аукціони, товарні і фондові біржі, торговельні дома, державні регуляторні органи, страхові і брокерські компанії), розвинений по структурі та вагомий по обсягу внутрішній ринок, значний науковий потенціал та висококваліфікована і водночас відносно недорога робоча сила.

Висновки до розділу 2

Сучасні інноваційні тенденції ґрунтуються на взаємодії технологічного прогресу, принципів сталого розвитку та ефективного використання людського потенціалу.

Держави, які послідовно впроваджують ці складові у власну економічну політику, створюють підґрунтя для довгострокової конкурентоспроможності в умовах глобальних трансформацій і викликів.

Саме інтеграція технологічних досягнень із засадами екологічної стійкості та соціальної відповідальності формує новітню парадигму світового розвитку.

Європейський Союз виступає прикладом системного та багатовимірного підходу до розбудови інноваційної політики.

Ключові напрями інноваційної діяльності в ЄС зосереджені навколо розвитку цифрових технологій, переходу до зеленої економіки, активного впровадження біотехнологій, підтримки стартап-екосистеми та реалізації соціально орієнтованих ініціатив.

У сукупності ці вектори формують сучасну модель сталого, збалансованого й конкурентного розвитку.

Для України адаптація європейського досвіду та використання кращих міжнародних практик у сфері інновацій набуває особливої актуальності в умовах післявоєнної відбудови.

Інноваційний розвиток може стати ключовим чинником економічного відновлення, сприяти зростанню продуктивності, посиленню людського капіталу та забезпеченню ефективної інтеграції країни до глобального інноваційного середовища.

Було здійснено аналіз впливу війни на сферу іноземного інвестування в Україні, що спричинило істотні трансформації як у структурі, так і в обсягах інвестиційних надходжень.

Зокрема, відзначається суттєве скорочення потоків іноземного капіталу внаслідок зростання ризиків і високого рівня невизначеності, а також вихід певної частини закордонних інвесторів з українського ринку.

Водночас відкриваються нові перспективи для інвестування, пов'язані з процесами відбудови держави та підтримкою з боку міжнародних партнерів, що можуть стати підґрунтям для подальших змін інвестиційного середовища.

У підсумку, відновлення й пристосування іноземної інвестиційної діяльності потребують активних зусиль як з боку державних інституцій, так і бізнесу задля формування сприятливих умов, здатних забезпечити залучення іноземного капіталу в післявоєнний період.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ТА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

3.1. Перспективи розвитку інноваційної діяльності

Сучасні транснаціональні компанії активно долучаються до інноваційної діяльності, орієнтуючись на актуальні світові тренди та одночасно зіштовхуючись із широким спектром як глобальних, так і локальних викликів. Враховуючи ці тенденції, підприємства коригують власну інноваційну стратегію відповідно до особливостей ринку, технічних стандартів, потреб клієнтів і специфіки функціонування в умовах жорсткої конкуренції. Основні етапи містять аналіз середовища, визначення напрямків інновацій, створення плану, визначення інструментів і оцінку результатів (рис. 3.1) [55].

Рис. 3.1. Етапи формування інноваційної стратегії

Примітка: за даними [55].

Процеси цифровізації поступово інтегруються в операційну модель компаній. Зокрема, підприємства активно впроваджують BIM-технології (інформаційне моделювання будівель), геоінформаційні системи (ГІС), а також сучасні програмні рішення для дистанційного управління будівельними процесами. Це дає змогу не лише оптимізувати строки виконання проєктів, але й підвищити точність планування, ефективність використання ресурсів і загальний рівень контролю над реалізацією інноваційних підходів.

У межах концепції сталого розвитку компанії демонструють відповідальне ставлення до екологічних аспектів своєї діяльності. Зокрема, у сфері проєктування та будівництва застосовуються енергоощадні технології, екологічно безпечні матеріали та принципи раціонального використання ресурсів. Такий підхід сприяє не лише зменшенню негативного впливу на довкілля, але й відповідає сучасним вимогам міжнародного ринку, зокрема умовам участі у проєктах, що фінансуються міжнародними фінансовими організаціями.

Компанії також інтегруються у глобальні інноваційні ланцюги. Глобалізація інноваційної діяльності проявляється у тісній співпраці з європейськими постачальниками сучасного обладнання, матеріалів і програмних продуктів. Завдяки цьому підприємства підвищують якість своїх продуктів і послуг, впроваджуючи передові світові практики у локальний контекст [56].

Концепція відкритих інновацій реалізується через партнерство з науково-дослідними установами, консалтинговими організаціями, а також участь у галузевих виставках і професійних форумах. Це сприяє не лише впровадженню новітніх ідей у практичну діяльність, але й формуванню іміджу сучасного та інноваційно орієнтованого підприємства.

Водночас компаніям доводиться долати низку типових труднощів, пов'язаних з інноваційною діяльністю. Зокрема, фінансування інновацій залишається обмеженим: інвестиції у науково-дослідні та дослідно-

конструкторські роботи потребують стратегічного підходу, а значна частина проєктів характеризується тривалим періодом окупності. Існують також внутрішні бар'єри, що стримують повноцінну реалізацію інноваційного потенціалу, зокрема бюрократичні процедури, недостатня координація між підрозділами та обмежена гнучкість у прийнятті управлінських рішень [57].

Суттєвою проблемою є також нестача кваліфікованих фахівців, особливо у сфері цифрових технологій. Відповідно до організаційної структури інноваційного підрозділу, в деяких компаніях функціонує окремий відділ прикладних і фундаментальних досліджень, а також експериментального виробництва. Це свідчить про прагнення сформувати замкнений інноваційний цикл, однак для його ефективного функціонування необхідні додаткові інвестиції у підготовку персоналу, підвищення кваліфікації та створення сприятливого мотиваційного середовища.

Політичні та економічні чинники, характерні для українського середовища, істотно впливають на інноваційні процеси підприємства.

Підприємства демонструють поступову інтеграцію у глобальне інноваційне середовище, впроваджуючи цифрові та екологічні рішення, розвиваючи власні дослідницькі підрозділи та адаптуючись до сучасних викликів. Для забезпечення подальшого сталого розвитку доцільно посилити внутрішні механізми управління інноваціями, розширити співпрацю з зовнішніми партнерами, формувати інноваційну культуру серед персоналу та активніше використовувати можливості міжнародних програм підтримки науково-дослідної діяльності. У сукупності це сприятиме не лише збереженню позицій компанії на ринку, але й її трансформації в одного з інноваційних лідерів галузі.

Інноваційний розвиток виступає ключовим чинником забезпечення довгострокової конкурентоспроможності підприємств. Для сучасних міжнародних компаній стратегія інноваційного розвитку має бути чітко структурованою та базуватися на глибокому аналізі внутрішніх ресурсів і зовнішніх тенденцій.

Стратегічним орієнтиром виступає перетворення компанії на високотехнологічну компанію, яка функціонує за принципом повного інноваційного циклу та здатна самостійно розробляти, адаптувати і впроваджувати сучасні цифрові й екологічні рішення. Для досягнення цієї мети необхідно визначити чіткі та вимірювані завдання, зокрема:

- збільшення продуктивності праці на 25% протягом трьох років завдяки впровадженню цифрових інструментів;
- скорочення собівартості реалізації проєктів на 15% за рахунок використання інноваційних технологій;
- щорічне впровадження не менше трьох нових технологій;
- зниження рівня енергоспоживання та обсягів викидів на об'єктах компанії;
- підвищення частки працівників, які пройшли спеціалізоване навчання з інновацій, до рівня 80%.

Для підприємства доцільним є поєднання адаптивної та проактивної моделей інноваційної стратегії. Адаптивний підхід забезпечує можливість швидкого впровадження вже апробованих на міжнародному рівні технологій і бізнес-рішень. Це особливо актуально в умовах фінансових обмежень та нестабільного зовнішнього середовища. Водночас проактивна стратегія передбачає створення власних інноваційних продуктів і рішень, орієнтованих на довгострокову перспективу розвитку. Вона реалізується через організацію внутрішніх дослідницьких лабораторій, підтримку стартап-ініціатив, а також участь у кластерах і бізнес-інкубаторах [58].

Запропоновано такі ключові напрями розвитку:

1. Цифрова трансформація: розширення застосування програмних рішень для 3D/4D-моделювання, автоматизація процесів закупівель і логістики, впровадження CRM-систем для управління взаємодією з клієнтами.

2. Енергоефективне будівництво: використання технологій термомодернізації, впровадження «зелених» фасадів, встановлення сонячних панелей і систем повторного використання води.

3. Розвиток людського потенціалу: створення внутрішніх навчальних платформ, проведення сертифікаційних програм з інноваційного інжинірингу, впровадження менторських ініціатив.

4. Формування партнерської екосистеми: налагодження стратегічної співпраці із закладами вищої освіти, науковими лабораторіями, інжиніринговими компаніями та інвесторами.

Для результативного управління інноваційною діяльністю підприємству необхідно послідовно реалізовувати низку взаємопов'язаних етапів, кожен з яких відіграє важливу роль у формуванні та впровадженні інноваційної стратегії (рис. 3.2). Детальний розгляд цих етапів дозволяє глибше зрозуміти механізм інноваційного розвитку.

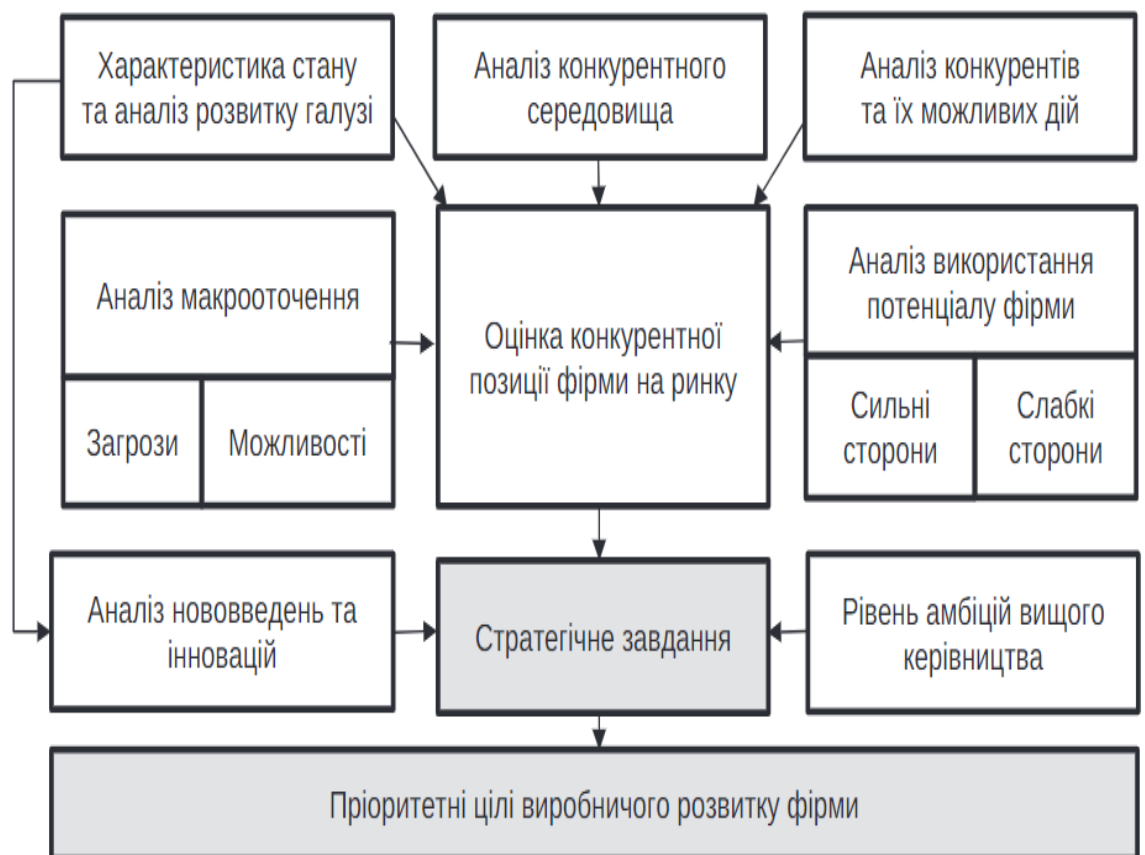

Рис. 3.2. Модель управління інноваційною діяльністю фірми

Примітка: за даними [59].

Запропонований покроковий підхід забезпечує підприємству низку суттєвих переваг:

1. Системність і впорядкованість – інноваційний процес структурується на логічно пов'язані етапи, що дозволяє уникнути хаотичних дій і підвищити керованість впровадження.

2. Обґрунтованість управлінських рішень – аналітичний етап дає можливість отримати глибоке розуміння ринкових умов, внутрішнього потенціалу та можливих ризиків, що зменшує ймовірність помилок.

3. Ефективне використання ресурсів – завдяки ретельному плануванню фінансових і кадрових ресурсів забезпечується їх оптимальний розподіл.

4. Підвищення результативності впровадження – підготовка персоналу та реалізація пілотних проєктів сприяють мінімізації ризиків збоїв і помилок у процесі реалізації інновацій.

5. Контроль і можливість коригування – використання КРІ та механізмів зворотного зв'язку дозволяє своєчасно виявляти проблеми й адаптувати стратегію для досягнення кращих результатів.

6. Зростання конкурентоспроможності – системний підхід до інновацій сприяє швидшій адаптації до змін ринку, впровадженню нових технологій та відповідності сучасним вимогам.

Отже, зазначений підхід дозволяє зробити інноваційну діяльність більш структурованою, керованою та орієнтованою на досягнення стратегічних цілей підприємства. Водночас діяльність компаній свідчить про необхідність їх інтеграції у глобальні економічні та технологічні ланцюги. Компанії орієнтуються на міжнародні стандарти, активно використовують зарубіжний досвід, розвивають партнерські відносини. Це дає змогу не лише адаптувати перевірені світові рішення до українських умов, а й виступати каталізатором локальних інноваційних змін, які здатні позитивно вплинути на розвиток всієї галузі. Таким чином, навіть компанії, що працюють на локальному рівні, можуть бути активними учасниками глобального інноваційного процесу, формуючи власний внесок у розвиток світової економіки.

3.2. Перспективи залучення іноземних інвестицій в економіку України

Світовий досвід засвідчує, що інвестиції виступають дієвим засобом подолання економічних кризових явищ. Вони сприяють структурній перебудові економіки, підвищенню якості господарської діяльності та активізують науково-технічний і технологічний розвиток. Саме тому стимулювання інвестиційної активності є однією з ключових передумов економічного зростання України, особливо в період її економічної трансформації [60].

Для розв'язання проблеми дефіциту інвестиційних ресурсів необхідно здійснити макроекономічні перетворення та реформувати пріоритетні галузі економіки. Вирішення цих завдань можливе лише за умов комплексного підходу.

Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) наголошує на важливості формування стабільного інвестиційного середовища, що ґрунтується на гарантіях безпеки та захисту прав іноземних інвесторів, стабільності законодавчої бази, прозорості та ефективності державного управління.

Міжнародний валютний фонд (МВФ) наголошує, що створення сприятливого інвестиційного клімату неможливе без забезпечення макроекономічної стабільності, яка є визначальною умовою економічного розвитку. Практика інших держав демонструє, що стабільність національної валюти, низький рівень інфляції і розвинена банківська система з вагомою присутністю іноземного капіталу відіграють вирішальну роль у прийнятті інвестиційних рішень.

У процесі розроблення ефективної політики, спрямованої на покращення інвестиційної привабливості України, важливо враховувати міжнародний досвід регулювання інвестиційної діяльності та застосування інструментів, що вже довели свою ефективність у інших країнах.

Одним із дієвих механізмів залучення інвестицій і розвитку взаємодії між державою та бізнесом є державно-приватне партнерство. Дана форма співпраці допомагає реалізувати державну політику, поліпшити якість і доступність публічних послуг, раціонально використовувати бюджетні ресурси, знаходити фінансування для формування і модернізації інфраструктури, підвищувати зайнятість населення і стимулювати розвиток економіки, а також залучати велику кількість зацікавлених сторін до реалізації соціально-економічних стратегій [61].

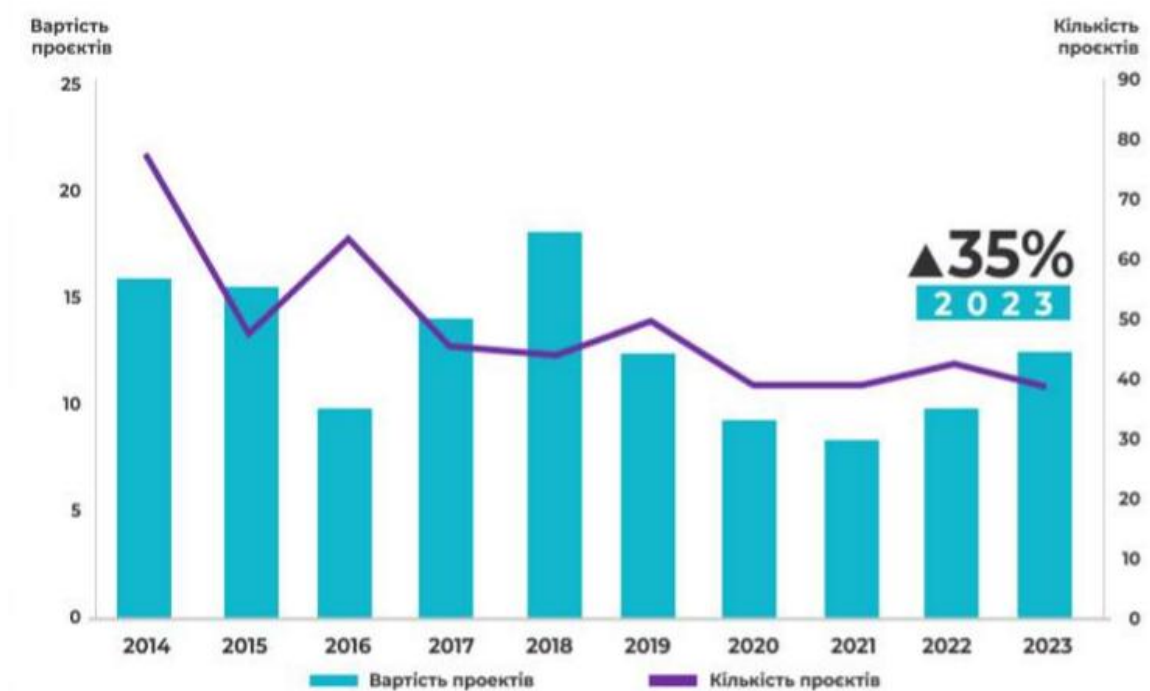

Рис. 3.3. Європейський ринок державно-приватного партнерства, млрд євро.

Примітка: за даними [61].

За даними Міністерства економіки, станом на 1 січня 2025 року в Україні було укладено 200 договорів державно-приватного партнерства, проте в активній фазі реалізації перебували лише 22 проекти. Із решти договорів 114 фактично не виконуються, 53 були припинені або завершилися у зв'язку із закінченням строку дії, а ще 11 призупинено через воєнні обставини. Таким чином, за 22 роки функціонування механізму державно-приватного партнерства реалізуються лише 22 проекти, що в середньому

становить один проєкт на рік. Водночас частка діючих проєктів від загальної кількості укладених договорів складає лише 12%. Більшість регіонів України, за винятком Київської області, не можуть продемонструвати навіть більше одного успішного проєкту ДПП. Імовірно, така ситуація пояснюється не лише рівнем довіри до державного партнера, а й недостатньою обізнаністю приватного сектору щодо переваг, інструментів та можливостей, які відкриває механізм державно-приватного партнерства [62].

Також спостерігається позитивна динаміка укладання договорів відповідно до Закону України «Про державно-приватне партнерство», зокрема договорів про спільну діяльність.

Уряд України активно вдосконалює нормативно-правову базу у сфері державно-приватного партнерства з метою реалізації економічних реформ. Було внесено зміни до законодавства, що усунули недоліки попередніх правових норм. Крім того, Кабінет Міністрів ухвалив рішення, спрямовані на вдосконалення процедур проведення конкурсів, оцінки ефективності проєктів ДПП та запровадження механізму заміни приватного партнера.

Ключовими напрямками діяльності «UkraineInvest» є презентація виробничого потенціалу України, інфраструктурних проєктів, аграрного сектору, енергетики та програм підвищення енергоефективності. Фінансову підтримку забезпечує регіональний фонд прямих інвестицій «Western NIS Enterprise Fund» (WNISEF). Важливим напрямом роботи «UkraineInvest» є підтримка регіонів, зокрема допомога міжнародним компаніям у реалізації інвестиційних проєктів на місцях. З цією метою було прийнято рішення про відкриття представництва в Івано-Франківську для обслуговування інвесторів у семи областях.

Для подальшого розвитку «UkraineInvest» доцільно розширити функціональні можливості Офісу із залучення та підтримки інвестицій, врахувавши досвід Австрії або створивши окрему спеціалізовану інвестиційну агенцію. Така структура повинна надавати інформацію про економічні, політичні та правові умови інвестування, сприяти встановленню

контактів між інвесторами та підприємствами, надавати консультації з питань реалізації інвестиційних проєктів.

Крім того, агенція має забезпечувати підтримку інвесторів під час переговорного процесу, отримання дозвільної документації, сприяти вирішенню побутових питань, забезпечуючи комплексний супровід проєктів на всіх етапах їх виконання. Головне, щоб «UkraineInvest» здійснював свою діяльність в кожному регіоні країни, допомагаючи створювати сприятливі умови для інвестування [61].

Указом Президента України від 29.08.2016 р. № 365/2016 затверджено Положення «Про Національну інвестиційну раду». До основних функцій цього органу належить розробка пропозицій щодо стимулювання інвестиційної діяльності, створення позитивного інвестиційного іміджу держави, сприяння реалізації державної політики у сфері покращення інвестиційного клімату та оцінка інвестиційних ініціатив і потенційних проєктів. Рада ще вивчає проблеми, що стримують інвестиційну діяльність, і приймає участь в підготовці законодавчих актів у цій сфері.

З метою налагодження ефективної взаємодії між науковцями, органами влади і реальним сектором економіки Кабінет Міністрів України заснував Національну раду з питань розвитку науки і технологій. Цей постійно діючий консультативний орган функціонує при уряді. Його склад було затверджено розпорядженням від 9.08.2017 р. № 520-р. Також було схвалено Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2021 роки та затверджено план заходів щодо її реалізації, спрямований на впровадження ініціатив «Цифрового порядку денного України 2021». Дані напрями передбачають ліквідацію перепон для цифрової трансформації, стимулювання економічного розвитку, залучення інвестицій, усунення цифрового розриву, поглиблення співробітництва з Євросоюзом в цифровій галузі і розвиток інноваційної інфраструктури.

Відкриття індустріальних парків дає значні можливості для активізації інвестиційної та інноваційної діяльності, стимулювання промислового

виробництва, створення сучасних високотехнологічних підприємств і забезпечення нових робочих місць. Це, у свою чергу, сприятиме збільшенню обсягів та розширенню асортименту експортно орієнтованої продукції, підвищуючи конкурентоспроможність національної економіки.

З метою залучення закордонних інвесторів і формування сприятливого середовища для їх діяльності державним органам доцільно реалізувати низку заходів:

1. Спрощення процедури реєстрації іноземних інвестицій і забезпечення належного інформування інвесторів про існуючі можливості в Україні.

2. Розгляд можливості податкового стимулювання підприємств з іноземним капіталом за умови досягнення визначеного обсягу інвестицій.

3. Посилення взаємодії між державним та приватним секторами за допомогою створення ефективних комунікаційних платформ, залучення бізнесу до нормотворчого процесу та організації спільних заходів.

4. Формування сучасної інфраструктури, яка відповідатиме запитам закордонних інвесторів.

5. Формування позитивного інвестиційного іміджу держави за допомогою участі в міжнародних виставках, форумах і публікаціях в закордонних медіа.

6. Розроблення регіональних стратегій підвищення інвестиційної привабливості з урахуванням існуючих рейтингів та запровадження державного моніторингу їх виконання як показника ефективності місцевої влади.

Доцільним є також приєднання України до Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) і участь у Робочій групі з питань експортних кредитів і гарантій. Це дозволить впроваджувати стандарти ОЕСР, покращити міжнародний імідж держави, розширити співпрацю з міжнародними партнерами і укріпити позиції України на світових ринках [63].

Реалізація зазначених заходів сприятиме підвищенню інвестиційної привабливості України та забезпечить залучення довгострокових іноземних інвестицій. Це узгоджуватиметься із сучасними запитами інвесторів та сприятиме поступальному економічному розвитку держави.

Інвестиції являють собою цілеспрямоване вкладення фінансових ресурсів із метою їх примноження або збереження вартості. Їх можна трактувати як інвестування матеріальних і нематеріальних активів в підприємницьку або інші види діяльності задля отримання прибутку або досягнення певного соціального ефекту. Іноземні інвестиції мають вагомe значення для розвитку національної економіки, адже забезпечують додаткові фінансові ресурси, сприяють впровадженню інноваційних технологій і підтримують інтеграцію країни у світову економічну систему. Прямі іноземні інвестиції здійснюють позитивний вплив на економічний розвиток країн, що розвиваються, але їх результативність значною мірою залежить від наявності певної інфраструктури, ефективних комунікацій та стабільного макроекономічного середовища. В Україні регулювання інвестиційної діяльності здійснюється на основі міжнародних норм і національного законодавства. Важливу роль у цьому відіграє Закон України «Про інвестиційну діяльність», що визначає базові принципи та умови здійснення інвестицій. Кіпр займає провідні позиції серед інвесторів в Україну, що пояснюється, передусім, реінвестуванням коштів через кіпрські фінансові установи та спеціалізовані структури.

Подібна ситуація спостерігається також щодо інвестицій із Британських Віргінських Островів та Люксембургу. Найбільш привабливими для іноземного капіталу в Україні є промисловість, особливо металургійна та харчова галузі, та фінансовий сектор, зокрема фінансова і страхова діяльність. Водночас аграрний сектор наразі залучає порівняно обмежені обсяги інвестицій.

Іноземні інвестиції грають визначальну роль у включенні української економіки до глобальних виробничих ланцюгів і розвитку

високотехнологічних напрямів. У сучасних умовах трансформації економіки залучення інвестицій є одним із ключових пріоритетів для України.

Головною метою інвестиційної політики є формування сприятливого інвестиційного середовища. Для її досягнення необхідно:

- спростити адміністративні процедури та вдосконалити дозвільну систему, що передбачає скорочення строків і зменшення кількості необхідних дозволів та ліцензій;
- забезпечити надійний правовий захист інвестицій шляхом створення прозорих і стабільних нормативних актів, які гарантують дотримання прав інвесторів, зокрема щодо права власності, виконання контрактних зобов'язань і захисту від примусової націоналізації;
- запровадити ефективну систему арбітражу для врегулювання спірних питань [51].

Необхідно також розробити чіткі та зрозумілі механізми репатріації капіталу у випадку несприятливих умов або після завершення інвестиційних проєктів. Інвестори повинні мати можливість безперешкодно повернути вкладені кошти, отриманий прибуток або капітал у разі потреби. Важливим чинником для залучення інвестицій є стабільне та передбачуване фінансове регулювання. Покращення інвестиційного клімату в Україні передбачає проведення реформ у галузях боротьби з корупцією, забезпечення верховенства права, підвищення стандартів ділової етики і ефективності державного управління. Усі ці кроки сприятимуть зміцненню довіри інвесторів і збільшенню обсягів вкладеного капіталу.

Варто продовжити розвиток Експортно-кредитних агентств (ЕКА) в Україні, тому що вони здатні забезпечити страхування ризиків та надання гарантій для закордонних інвесторів. Це дасть змогу зменшити інвестиційні ризики та стимулювати приплив іноземного капіталу.

Доцільно також реалізовувати маркетингові стратегії для просування національного інвестиційного бренду серед потенційних інвесторів. Значну увагу слід приділяти висвітленню переваг інвестування в Україну і

демонстрації успішних кейсів діяльності іноземних компаній на її території. Важливим є також залучення фінансової підтримки та співпраці з міжнародними фінансовими організаціями, на кшталт Світового банку, Міжнародного валютного фонду та Європейського банку реконструкції та розвитку. Мова може йти про фінансування інвестиційних проєктів, кредитування та надання консультацій щодо розвитку економіки.

В цілому, для ефективного залучення іноземних інвестицій потрібно застосовувати системний підхід і реалізовувати комплекс заходів, спрямованих на покращення інвестиційного середовища та формування довіри з боку потенційних інвесторів.

Висновки до розділу 3

Проведене дослідження показало, що підприємства, орієнтовані на інновації, зазвичай мають чітко сформовану інноваційну стратегію, достатній рівень фінансового забезпечення, гнучку організаційну структуру, розвинену корпоративну культуру та ефективні інструменти оцінювання результативності змін.

У діяльності міжнародних компаній простежується рух у цьому напрямі, хоча залишаються певні аспекти, що потребують вдосконалення.

Зокрема, актуальним є більш активне використання систем управління інноваціями (наприклад, формування інноваційного портфеля), збільшення обсягів інвестування у наукові дослідження, розширення співпраці з університетами, інноваційними центрами та стартапами.

Важливим також є удосконалення системи управління ризиками при впровадженні нових технологій, а також диверсифікація джерел фінансування інноваційних проєктів, що дозволить підвищити їх стійкість та ефективність.

Стратегія відновлення економіки України після війни є складним і комплексним процесом, що охоплює низку взаємопов'язаних напрямів.

Основний акцент робиться на відбудові промисловості, оновленні критичної інфраструктури та розвитку інноваційних галузей. Важливу роль у цьому відіграє залучення міжнародних інвестицій, які сприятимуть не лише економічному зростанню, а й зміцненню довіри з боку іноземних партнерів до України як надійного економічного партнера.

Особливе значення надається формуванню привабливого інвестиційного клімату, що передбачає забезпечення правового захисту інвесторів і вдосконалення регуляторної політики. Це необхідно для залучення фінансових ресурсів та іноземного капіталу, які стануть основою подальшого розвитку.

Водночас важливо забезпечити енергетичну незалежність шляхом розвитку відновлюваних джерел енергії та скорочення залежності від імпорту енергоресурсів, що підвищить стійкість економіки.

ВИСНОВКИ

У сучасному світі, що характеризується глибокими економічними трансформаціями, інноваційна діяльність є одним із головних чинників розвитку як окремих суб'єктів господарювання, так і цілих секторів економіки та держав.

Важливого значення набувають процеси розроблення та впровадження новітніх технологій, цифрових інструментів, сучасних управлінських підходів і принципів сталого розвитку.

Особливу роль у цьому відіграють міжнародні компанії, які формують світові стандарти ефективності, якості продукції та послуг, екологічної відповідальності й адаптивності до змін зовнішнього середовища.

У роботі також розкрито економічну сутність іноземних інвестицій як вкладень капіталу фізичних та юридичних осіб однієї держави в економіку іншої країни.

Систематизовано підходи до класифікації іноземних інвестицій за різними критеріями, зокрема за формою вкладень, джерелами походження, галузевою спрямованістю, обсягами, термінами реалізації та рівнем ризику.

Окрему увагу приділено класифікації інвестицій залежно від їхнього цільового призначення, зокрема для розвитку виробництва, споживання або придбання активів.

Досліджено еволюцію теоретичних підходів і моделей міжнародного інвестування, а також особливості формування інвестиційної поведінки в Україні.

Встановлено, що розвиток національної інвестиційної системи безпосередньо пов'язаний із процесами економічної трансформації, які розпочалися після здобуття Україною незалежності.

Проаналізовано міжнародний досвід державного регулювання інвестиційної діяльності та механізми стимулювання інвестиційних процесів у провідних країнах світу, серед яких США, Польща, Угорщина, Німеччина,

Канада та Китай. Проведено оцінку сучасного стану іноземного інвестування в Україні та визначено основні проблеми його розвитку.

До ключових перешкод належать недосконалість інституційно-правового забезпечення залучення приватного капіталу, недостатня державна підтримка інноваційних технологій, несприятливі умови інвестиційного середовища, недоліки законодавства щодо захисту прав власності та адміністрування податкової системи, а також обмежені можливості державного стимулювання інвестиційної активності.

Досліджено особливості інвестиційної поведінки транснаціональних корпорацій в умовах глобальної нестабільності.

Визначено, що важливими драйверами розвитку нових форм міжнародної економічної діяльності виступають цифровізація, формування «блакитної економіки», ресурсні обмеження, віртуалізація бізнес-процесів та трансформація традиційних економічних моделей під впливом Четвертої промислової революції.

Встановлено, що прямі іноземні інвестиції є важливим елементом міжнародних фінансових потоків і сприяють формуванню довгострокових економічних зв'язків між державами.

Відмічено, що у 2022 році інвестиційний клімат зазнав суттєвого негативного впливу внаслідок повномасштабної війни в Україні, що спричинила продовольчу, енергетичну та фінансову кризу.

Водночас визначено, що у 2025 році основними країнами-інвесторами залишалися Австрія, Кіпр, Нідерланди, Польща, Велика Британія, США, Угорщина, Франція та Швейцарія.

Узагальнено перспективні напрями активізації інноваційної та інвестиційної діяльності в Україні. До них віднесено розвиток механізмів державно-приватного партнерства, створення та розширення індустріальних парків, формування сприятливого інвестиційного середовища, удосконалення механізмів повернення капіталу інвесторів у разі завершення проєктів або виникнення несприятливих умов.

Також досліджено особливості трансформації іноземної інвестиційної діяльності в умовах воєнного стану.

Визначено наявний потенціал України щодо залучення іноземного капіталу та зміцнення національної економіки, який може бути використаний для реалізації міжнародних інвестиційних проєктів у процесі післявоєнного відновлення держави.

Сформовано стратегічні напрями повоєнної відбудови економіки України в контексті європейської інтеграції та розширення залучення прямих іноземних інвестицій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Миценко І.М. Трансформація системи управління зовнішньоекономічною та інвестиційною безпекою України в умовах глобалізації : монографія / І. М. Миценко, І. Г. Бабець ; М-во освіти і науки України, Центральнoукраїн. нац. техн. ун-т. – Кропивницький : Поліграф-Сервіс, 2021. 464 с. URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/handle/123456789/10770>
2. Аптекарь С.С. Оцінка ефективності інноваційних стратегій підприємств. *Економіка України*. 2022. №1. С. 42-49.
3. Кучеров А.П. Об'єктне управління: інноваційний менеджмент в туризмі. К.: Учбова література, 2014. 208 с.
4. Захарченко В.І., Корсікова Н.М., Меркулов М.М. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2017. 448 с.
5. Попова Н.О. Науково-теоретичні основи управління інноваційним розвитком на підприємстві. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. № 4(16). 2020. С.133-136.
6. Що таке R&D: значення, типи та важливість досліджень в ІТ. URL : <https://wezom.com.ua/ua/blog/scho-take-rd-znachennya-tipi-ta-vazhlivist-doslidzhen-v-it>
7. Пересада А.А., Смірнова О.О., Онікієнко С.В., Ляхова О.О. Інвестування: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. К.: КНЕУ, 2015. 251 с.
8. Єрмакова О.А. Глобальні тенденції в політиці інноваційного розвитку з позицій системної стійкості економіки. *Економіка і суспільство*. 2017. № 13. URL : https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/143.pdf
9. Сімоненко Д.С. Проблеми планування інноваційної діяльності підприємства. *Економічні інновації*. Вип. 38. 2021. С. 189-194.
10. Насипайко Д.С., Ножнова А.В. Роль фінансово-інвестиційної діяльності у забезпеченні конкурентоспроможності підприємства. *Стратегічні пріоритети розвитку підприємництва, торгівлі та біржової діяльності: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, 10-11 травня 2023 року / За заг. редакцією проф. Ткаченко А.М.* – Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2023.
11. Цимбалюк Ю., Корман І., Ролінський О. Стан іноземного інвестування в Україні. *Економіка та суспільство*. 2021. № 31. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-31-25>
12. Захожай В.Б., Федоренко В.Г. Страховий та інвестиційний менеджмент. К.: МАУП, 2002. 344 с.
13. Закон України «Про режим іноземного інвестування». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-vp#Text> .
14. Косак В.М. Правові засади іноземного інвестування в Україні. – Львів: Центр Європи, 2005. – 223с.

15. Реверчук С.К., Реверчук Н.Й., Скоморович І.Г. та ін. Інвестологія: наука про інвестування: Навч.посібник. – Атіка, 2001. – 264 с.
16. Фінансовий словник для студентів фінансового факультету всіх форм навчання : [Електронне видання] / уклад. Л. Ф. Кондусова. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 39 с. URL: <https://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/17756/1/2016-%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D0%B4%D1%83%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%9B.%D0%A4..pdf>
17. Распопов О. Інвестиції: типологія видів та принципи реалізації. *Економіка та суспільство*. 2025. № 79. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-79-88>
18. Основні види інвестицій у бізнес: від пайової участі до франшизи. URL: <https://iclub.vc/uk/insights/the-main-types-of-business-investment%3A-from-equity-to-franchising.html>
19. Лютий Я. Сутність, класифікація та функції зовнішніх інвестицій в діяльності підприємств. *Економіка та суспільство*. 2024. №70. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-97>
20. Бабець І. Прямі іноземні інвестиції: структурні зміни та вплив на економічну безпеку України / І. Бабець, І. Миценко, В. Миценко. *Журнал європейської економіки*. 2020. Т. 19. № 2(73). С. 319-334.
21. Чернадчук В.Д., Сухонос В.В., Чернадчук Т.О. Основи інвестиційного права України: Навчальний посібник / За заг. ред. В.Д. Чернадчука. - 2-ге вид., перероб. і доп. - Суми: ВТД «Університетська книга»; К.: Видавничий дім «Княгиня Ольга», 2005. - 384 с. URL : <https://buklib.net/books/37105/>
22. Степанова А.А. Інвестування в схемах і таблицях. Підручник. Ч.1. 2021. 103с. URL : https://fpk.in.ua/images/biblioteka/3bac_pravo/Stepanova-Investuvannya.pdf
23. Полятикін С.О. Особливості інноваційно-інвестиційної діяльності у зарубіжних країнах. *Економіка і суспільство*. 2017. № 9. URL : https://economyandsociety.in.ua/journals/9_ukr/15.pdf
24. Ананьєва Є.А., Яковенко О.В. Особливості інвестиційної діяльності в національному господарстві Польщі. *Світ наукових досліджень*. 2024. URL : <https://www.economy-confer.com.ua/full-article/5238/>
25. Малахова Ю. А., Хобта М. О., Гончар Т. М. Зарубіжний досвід стимулювання інвестиційної активності підприємств. *Ефективна економіка*. 2021. № 2. DOI : [10.32702/2307-2105-2021.2.91](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.2.91)
26. Внутрішні бізнес-інвестиції в Канаді залишаються нижчими за рівень 2015 року. URL: <https://newscanadaimmigration.com/uk/2026/06/11/canadas-domestic-business-investment-remains-below-2015-levels/>

27. Стимулювання інвестиційної діяльності в Ірландії та країнах Балтії. Інформаційна довідка, підготовлена Європейським інформаційно-дослідницьким центром на запит народного депутата України. URL: <https://infocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29191.pdf>
28. Мединська Т.В., Черевата Р.Ю. Податкове стимулювання інноваційної діяльності в Україні та Польщі в умовах європейського вибору. *Економіка і суспільство*. 2017. № 13. URL : https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/193.pdf
29. Соколовська О.М. Прямі іноземні інвестиції в економіці України: стан і проблеми залучення. *Вісник економічної науки України*. 2021. №2. С.92-99.
30. Інвестиційний податковий кредит як вид зміни строків сплати податків: законопроект. *Дебет-кредит*. 2020. URL : <https://news.dtkr.ua/taxation/common/60797-investiciinii-podatkovii-kredit-iaak-vid-zmini-strokov-splati-podatkov-zakonoproekt>
31. Шапран Н., Гапонюк М. Цифрові фінансові активи та захист інвесторів в США. *Економіка та суспільство*. 2023. № 56. DOI : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-115>
32. Податковий кодекс України : Кодекс України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17>
33. Закон України № 1116 від 17.02.2022 р. «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text>
34. Митний кодекс України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
35. Полякова Ю.В., Шайда О.Є., Дребот Н.П. Інноваційна діяльність: світовий та європейський підхід. *Сталий розвиток економіки*. 2025. № 5 (56). С. 26-31. URL : <http://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/1479/1428>
36. R&D tax incentives for innovation and managerial decisions. URL : <https://www.e-finance.com>.
37. Крістенсен К., Оджомо Е., Діллон К. Парадокс процвітання. Як інновації можуть вивести нації з бідності. Львів: Вид-во Старого Лева, 2024. 416 с.
38. Гріщенко А. В. Дослідження зарубіжного досвіду активізації інноваційної діяльності підприємства. *Економіка та суспільство*. 2024. № 69. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5172>
39. Нечипорук К. О., Русин В. Сучасні моделі інноваційної політики країн світу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2022. Випуск 45. С. 53–57.
40. Кореняко Г. І., Мальцев В. С. Інноваційна ефективність країн Європи та України за оцінкою європейського інноваційного табло. *Наука, технології, інновації*. 2021. № 4. С. 24–34.

41. Звіт про виконання угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2025 рік. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/Zvit-pro-vykonannya-Ugody-pro-asotsiatsiyu-za-2025-r.pdf>
42. Офіційний сайт Євростат. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat>
43. European innovation scoreboard. URL: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/statistics/performance-indicators/european-innovation-scoreboard_en
44. Офіційний сайт Science Europe. A stronger Europe through research & innovation. URL: <https://scienceeurope.org/our-resources/a-stronger-europe-through-research-and-innovation>
45. CSR Europe's 2030 Strategy Mainstreaming the urgency for action. URL: <https://static1.squarespace.com/static/5df776f6866c14507f2df68a/t/6054531486e8bc2502f194f0/1616139037393/CSR+Europe+2030+Strategy.pdf>.
46. Салатюк Н.М. Економічні наслідки та проблеми функціонування ТНК в Україні в умовах глобалізації світової економіки. *Глобальні та національні проблеми економіки. Економічна теорія та історія економічної думки. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського*. 2017. № 17. С. 23–26.
47. Качур А.В., Могилко Д.М. ТНК та їх роль у сучасних міжнародних економічних відносинах. *Економіка і суспільство*. 2018. № 19. URL : https://economyandsociety.in.ua/journals/19_ukr/9.pdf
48. Блакитна економіка – новий підхід до стійкого розвитку. URL : <https://www.dossier.org.ua/news/blue-economy/>
49. The 2025 EU Industrial R&D Investment Scoreboard. URL : <https://iri.jrc.ec.europa.eu/scoreboard/2025-eu-industrial-rd-investment-scoreboard>
50. Філіпішина Л.М. Перешкоди на шляху до залучення іноземних інвестицій в українські територіальні громади: аналіз та шляхи вирішення. *Держава та регіони*. 2024. № 3 (133). DOI: <https://doi.org/10.32782/1814-1161/2024-3-15>
51. Федорова Н. Є., Огородник Н. П., Русал В. С. Іноземне інвестування в економіку України: масштаби, структура, перспективи. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2022. №39. URL: <https://ej.journal.kspu.edu/index.php/ej/article/view/661/667>
52. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в Україну. *Мінфін*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/>
53. Капітальні інвестиції в Україні сягнули 669,3 млрд грн у 2025 році. URL: <https://dia.dp.gov.ua/kapitalni-investici%D1%97-v-ukra%D1%97ni-syagnuli-6693-mlrd-grn-u-2025-roci/>
54. Статистика зовнішнього сектору. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external#5>
55. Кравченко О.О., Рибак Н.С. Стратегія інноваційного розвитку підприємницької діяльності. *Економічний простір*. 2024. № 195. URL:

- <https://economic-prostir.com.ua/wp-content/uploads/2024/12/195-3-7-kravchenko.pdf>
56. Дугінець Г., Генералов О. Моделі інтеграції ланцюгів постачання в архітектоніку глобальних ланцюгів вартості. *Економіка та суспільство*. 2025. №79. DOI : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-79-168>
 57. Інноваційні підходи в управлінні підприємствами: Колективна монографія присвячена 20-літтю кафедри менеджменту у виробничій сфері / за заг. ред. д. е. н., проф. Кирич Н. Б. – Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2016. 343 с.
 58. Ткаченко А., Пожуєва Т. Управління інноваційним потенціалом як складова адаптивної системи забезпечення економічної безпеки підприємства. *Економічний аналіз*. 2026. Том 36. № 1. С. 213-223. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2026.01.213>
 59. Чернишов О., Скібіцька Л., Школенко О. Управління інноваційною діяльністю фірми щодо визначення пріоритетних цілей та завдань. *Економіка та суспільство*. 2025. № 74. DOI : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-74-142>
 60. Штань М. Державна інвестиційна політика повоєнного відновлення. *Економіка та суспільство*. 2024. № 66. DOI : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-39>
 61. Інвестиційний потенціал державно-приватного партнерства. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/analytics-research/guide-investycijnyj-potenczial-derzhavno-pryvatnogo-partnerstva/>
 62. Мальський О. Набрав чинності новий закон про державно-приватне партнерство. Що він змінює? *Економічна правда*. 11 листопада 2025 р. URL: <https://epravda.com.ua/biznes/nabrav-chinnosti-noviy-zakon-pro-derzhavno-privatne-partnerstvo-shcho-vin-zminyuye-813962/>
 63. Про схвалення проекту листа Уряду України до Організації економічного співробітництва та розвитку про запит стосовно приєднання до Рекомендації Ради Організації економічного співробітництва та розвитку щодо фінансової грамотності. від 20 травня 2026 р. № 475-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/475-2026-%D1%80#Text>